

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

Martin Rak

**Počátky zlínského sportu a Sportovní
klub „Baťa“ 1924–1932**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Krákora
Olomouc 2011

Prohlašuji, že bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně a veškeré použité prameny jsem uvedl v seznamu literatury.

Ve Zlíně dne 7. března 2011

Martin Rak

Tímto bych chtěl poděkovat Mgr. Pavlu Krákorovi a PhDr. Arnoštovi Skoupému, CSc. za poskytnutí cenných rad a připomínek, které mi pomohly při vypracování této práce.

Úvod	6
1. Vývoj zlínského sportu před 1. světovou válkou	12
1.1. <i>Počátky tělovýchovy a sportu na českém území</i>	12
1.2. <i>Sport ve Zlíně před 1. světovou válkou.....</i>	13
1.2.1. <i>Sokol, Orel.....</i>	13
1.2.2. <i>SK Zlín.....</i>	15
2. Sportovní klub „Baťa“ Zlín.....	17
2.1. <i>Organizační řád.....</i>	18
2.2. <i>Idea</i>	19
2.3. <i>Propagační aspekt podpory klubu firmou Baťa</i>	21
2.4. <i>Struktura</i>	22
2.5. <i>Členstvo</i>	23
2.6. <i>Hospodaření klubu</i>	25
2.7. <i>Výstavba a modernizace sportovních areálů.....</i>	26
3. Sportovní odbory klubu	29
3.1. <i>Míčové sporty</i>	29
3.1.1. <i>Kolektivní sporty</i>	29
3.1.1.1. <i>Kopaná</i>	29
3.1.1.2. <i>Házená.....</i>	35
3.1.1.3. <i>Volejbal</i>	37
3.1.1.4. <i>Souhrn</i>	37
3.1.2. <i>Individuální sporty</i>	38
3.1.2.1. <i>Tenis</i>	38
3.1.2.2. <i>Stolní tenis.....</i>	39
3.1.2.3. <i>Souhrn</i>	39
3.2. <i>Úpolové sporty.....</i>	40
3.2.1. <i>Box</i>	40
3.2.2. <i>Zápas</i>	43
3.2.3. <i>Souhrn</i>	44
3.3. <i>Lehká atletika</i>	45
3.3.1. <i>Souhrn</i>	47
3.4. <i>Zimní sporty.....</i>	49
3.4.1. <i>Lyžování.....</i>	49
3.4.2. <i>Hokej, bruslení, sáňkování</i>	50
3.4.3. <i>Souhrn</i>	51

3.5.	<i>Ostatní sporty</i>	52
3.5.1.	Cyklistika	52
3.5.2.	Šachy	52
3.5.3.	Motorismus.....	53
3.5.4.	Šerm	54
3.5.5.	Vodní sporty	54
3.5.6.	Turistika	55
3.5.7.	Souhrn	55
4.	Další odbory SK Baťa	56
4.1.	<i>Myslivecký odbor</i>	56
4.2.	<i>Zábavní a dramatický odbor</i>	56
4.3.	<i>Fotoamatérský odbor</i>	56
4.4.	<i>Souhrn</i>	57
5.	Exkurs	58
	Závěr	61
	Anotace	63
	Summary.....	65
	Prameny, zdroje, literatura	67
	<i>Literatura:</i>	67
	<i>Pramenná základna:</i>	68
	a) Tištěné prameny	68
	b) Novinové zdroje.....	68
	c) Dokumenty	69
	d) Paměti	69

Úvod

„Tomáš Baťa se stal především díky silné vůli a víře v poctivou práci následováním hodným příkladem. Příkladem pro všechny, kteří opravdu chtějí něco dokázat, snad i trochu zlepšit svět, jakkoliv se to může zdát bláhové¹.“

Tato slova v sobě ukrývají ohromnou sílu. Dovedou motivovat, povzbudit v těžkých chvílích, ukazují, že žádný, byť sebevětší sen či cíl, není nespílitelný. Byť jsou původně určena Tomáši Baťovi mladšímu, zcela jistě charakterizují i jeho otce – Tomáše Baťu staršího – a další spolupracovníky, kteří se podíleli na vzniku jedné z nejznámějších obuvnických značek na světě.

Jejich příběh, zejména ten Tomáše Bati staršího, je jistě všem vzdělaným lidem dobře známý: z malého ševcovského podniku, založeného v září roku 1894, dokázal ve své době nejmladší příslušník rodiny Baťů, v níž se ševcovské řemeslo předávalo z generace na generaci již od 17. století, vybudovat svou pílí, odhodláním, organizačními a obchodními schopnostmi celosvětově známou a uznávanou společnost.

V průběhu prvních desetiletí 20. století to byl právě Baťův obuvnický podnik, který povznesl malé obchodní město na dynamicky se rozvíjející průmyslové středisko, které svými dobrými podmínkami k životu přitahovalo velké množství lidí. Vždyť mezi léty 1890 a 1932 vzrostl počet jeho obyvatel téměř desetinásobně².

A jelikož sám jsem hrdým zlínským obyvatelem a ctím památku a dílo Tomáše Bati, i tuto práci jsem ihned od počátku chtěl věnovat studiu zlínských dějin prvních desetiletí 20. století – období, jež je neoddiskutovatelně spojeno se zřejmě nejvýznamnějším zlínským rodákem všech dob – Tomášem Baťou.

Při konzultacích s vedoucí obuvnického muzea ve Zlíně, Mgr. Miroslavou Štýbrou, vznikl nápad prostudovat a popsat počátky zlínského sportu, který byl ve velké míře podporován právě firmou Baťa. Díky tomu došlo ke vzniku sportovního klubu, pro něhož bychom pravděpodobně jen těžko hledali na Moravě období.

¹ Závěrečná slova autora článku napsaného krátce po smrti Tomáše Bati mladšího v roce 2008 na webu <http://www.dreamlife.cz/svet-uspesnych/podnikani/tomas-bata-mladsi-odesel-velikan/article.html?id=1075>.

² 1890 - 2 834 obyvatel, 1932 - 26 350 obyvatel. Pokluda, Zdeněk: *Ze Zlína do světa – příběh Tomáše Bati*. Zlín, Nadace Tomáše Bati 2004, s. 8, 48.

V práci jsem se rozhodl zmapovat a přiblížit nejenom úplné počátky organizovaného sportu ve Zlíně, který se začal rodit na konci 19. století, ale také plynule pokračovat ve vývoji před, během a po 1. světové válce, přičemž studii zakončit epochou nejvýznamnější – samotným vznikem a působením SK Baťa. Tomu je také věnována největší pozornost.

Rok 1932 byl pro všechny zlínské obyvatele rokem velkého smutku, neboť umírá sám „Velký šéf“ Tomáš Baťa při letecké katastrofě. Jak tento letopočet definovat? Rok, kterým začíná nová epocha? Doba bez „Šéfa“? Zlomový rok, kterým dochází k rozdělení zlínských dějin první poloviny minulého století na dobu „před Baťou“ a dobu „po Baťovi“? Možná. Jisté totiž je, že došlo k události, o které se dodnes hojně mluví a kterou má v povědomí snad každý obyvatel Zlína.

Proto jsem se i já rozhodl svou studii zakončit tímto rokem, byť velice nešťastným, neboť jím končí jedna kapitola dějin zlínského sportu – ta, ve které za obrovské podpory Tomáše Bati došlo k nastartování činnosti jednoho z největších klubů v republice ve své době.

Cílem práce je na základě archivních pramenů popsat, co vzniku klubu předcházelo, zda navazoval na nějakou tradici, či vznikl jako úplně nová organizace, jakým způsobem fungoval, jak jeho činnost ovlivňovala firma Baťa a jak naopak sportovní klub ovlivňoval obyvatele Zlína či zaměstnance firmy Baťa. Důležitou otázkou také je, v jaké míře spolupracoval s ostatními kluby v okolí, jakých úspěchů zlínské sportovci dosáhli, kterých soutěží se účastnili a zda v klubu působily nějaké významné osobnosti, které lze porovnávat s nejlepší moravskou, republikovou či zahraniční konkurencí. S tím samozřejmě souvisí činnost jednotlivých oddělení klubu, kterou jsem se také snažil v této práci přiblížit a charakterizovat. Ve studii není opomenut ani vývoj zlínských sportovišť.

Na základě nalezené literatury usuzuji, že se těmito tématy dosud podrobněji nezabývala žádná odborná historická monografie, a zájemce tak neměl jinou možnost, jak se dozvědět o činnosti prvních zlínských sportovců, než se sám vydat do archivů a dávat dohromady z dobových materiálů kousky této velké skládky tak, aby mu z nich vznikl jeden souvislý logický celek.

Při mém pokusu o vyplnění této mezery ve zlínských dějinách jsem, jak již bylo naznačeno, čerpal téměř výhradně z archivních materiálů, k nimž mi byl umožněn přístup ve dvou nejdůležitějších zlínských institucích tohoto druhu: ve zlínském pracovišti Moravského zemského archivu Brno a Státním okresním archivu Zlín na Klečůvce.

V první jmenované instituci, která opatruje veškeré dostupné dokumenty, jakkoliv se vztahující k firmě Baťa, resp. k podniku Svit, jsem našel prameny, jež se týkaly především

novějšího období – tzn. dvacátých a třicátých let, a to zejména činnosti samotného SK Baťa. Nejvýznamnějšími materiály pak byly výroční zprávy, resp. ročenky klubu z let 1927–1932³. V nich je stručně popsána nejdůležitější činnost klubu za dané období, a to nejen na poli sportovním, ale i na poli správním, ekonomickém či budovatelském⁴.

Druhým základním pilířem pro tvorbu mé práce se stal fond výstřižkové služby, jenž je uchovávan opěť ve výše zmiňované instituci. Jelikož se firma Baťa snažila reflektovat své jméno a pověst v hlavních republikových i zahraničních novinách, zadala jisté společnosti shromažďovat články, sloupky a komentáře o firmě a všeho, co bylo spojeno nejen s ní, ale také se Zlínem samotným. Počátky systematického sbírání částí tiskopisů lze vysledovat na počátku dvacátých let, přičemž občas se objevují informace i z let předcházejících. Výsledkem práce této společnosti je pak velké množství šanonů, zaměřených na různá témata politického, správního, hospodářského, kulturního a sociálního života obyvatel města a jeho nejbližšího okolí.

Ve zlínské pobočce Moravského zemského archivu Brno lze nalézt dva druhy šanonů. Faktorem, který oba typy odlišuje, je původ jednotlivých novin, z nichž byly články vystřihovány: buď jde o výstřižky ze zlínských novin, nebo o články z ostatních republikových novin. Ve „zlínské části“ se jedná především o noviny *Sdělení* a *Zlín*, v „republikové části“ pak namátkou můžeme jmenovat noviny *Obzor – Přerov*, *Čechoslovák – Olomouc*, *Štít – Hradec Králové*, *Haná – Kroměříž*, *Selbstwehr – Praha*, *Národná stráž – Nitra*, *Československá republika – Praha* a další. Každý pořadač se sestává z jedné nebo více částí, do nichž jsou uspořádány části daných novin podle jejich charakteru. V závěrečném seznamu pramenů a literatury uvádím nejenom přesný odkaz na každý jednotlivý šanon, ale také v krátkosti popisují, jaké informace z té které oblasti jsou v něm obsaženy. Celkem bylo prostudováno 12 pořadačů⁵.

Jestliže tzv. „svitovský“ archiv obsahuje materiály především novějšího charakteru, ve Státním okresním archivu na Klečůvce si může badatel doplnit informace zejména staršího rázu, přičemž se jedná hlavně o korespondenci mezi zlínskou stranou, tedy prvními sportovními a tělovýchovnými organizacemi, a správními úřady. Jsou zde obsaženy důležité

³ Nezachovala se pouze ročenka z roku 1929.

⁴ Zajímavým zdrojem byla také Ročenka Baťa z roku 1940. V ní bylo pojednáno o společenském, kulturním, pracovním, demografickém i hospodářském životě města. Bohužel pro předcházející léta se podobný typ pramene nedochoval.

⁵ V případě, že v textu uvádím název novin a následně z nich cituji či přebírám obsah, jde o výstřižek z uvedených pořadačů, není-li uvedeno jinak. Každá taková citace je samozřejmě opatřena odkazem na přesné umístění, včetně čísla folia.

dokumenty, jako například stanovy těchto organizací, vyjádření úřadů k povolení jejich činnosti, zprávy z valných hromad nebo také část sokolské kroniky.

Co se týče literatury, jak jsem již předeslal výše, stav je velmi neutěšený. Snad pouze Jindřich Janků se ve své studii *100 let tělovýchovy a sportu ve Zlíně 1897–1997* snaží zmapovat vývoj sportu v tomto městě napříč stoletím. Tato drobná studie nám však přináší pouze velmi stručný nástin činnosti SK Baťa a dalších organizací z let předcházejících. Kapitoly jsou chronologicky řazeny po jednotlivých desetiletích. Co se týče námi sledovaného období, větší důraz je kladen na činnost zlínské Tělovýchovné jednoty Sokol než na hlavní sportovní klub města Zlína, a tak zde chybí množství zajímavých, v některých případech si troufám tvrdit i podstatných, událostí z dějin SK Baťa. Publikace má mnohem blíže k jakési upomínkové brožuře než k odborné literatuře, nejen obsahem, ale také formou, kdy zde například zcela schází jakýkoliv poznámkový aparát.

Další publikace, jež zpravuje čtenáře o určitém výseku zlínského sportu a tělovýchovy, je brožurka *Z historie proletářské tělovýchovy na Gottwaldovsku*. Rok vydání 1961 napovídá o jejím „rudém zabarvení.“ A jelikož bez jakýchkoliv výčitek svědomí mohu prohlásit, že Tomáš Baťa byl doslova nepřítelem socialismu, jehož jméno se tehdejší ideologie snažila odevšad vymazat, i z této publikace čpí pach nepřátelství a opovržení ku jménu Baťa, tedy i jeho sportovnímu klubu a dalším spolkům a organizacím. I přes tuto podstatu brožury jde o zdroj, který zřejmě jako jediný mluví o místní proletářské tělovýchově a podává pohled na situaci z jiného úhlu pohledu. S informacemi zde obsaženými se však musí pracovat velice opatrně.

Sport by se však nemohl rozvíjet bez odpovídajícího vybavení a zejména bez vhodných sportovišť. Ucelený přehled vývoje sportovních areálů opět nepodává žádná literatura, přesto několik zajímavých informací lze nalézt v knize Zdeňka Pokludy *Zlín*. Ta popisuje vznik, vývoj a popřípadě zánik nejdůležitějších zlínských budov, ulic a náměstí při urbanistické přeměně města v prvních desetiletích 20. století.

Ve velice podobném duchu je psána publikace od Eduarda Staši s názvem *Kapitolky ze starého Zlína*. Pakliže v případě Pokludovy knihy se dalo leccos dozvědět o četných sportovištích napříč celým naším sledovaným obdobím, v případě knihy Eduarda Staši je zde podrobně popsán pouze vývoj zlínské Sokolovny.

Údaje v těchto dvou publikacích však nepřinášejí k našemu dílčímu problému příliš mnoho informací a hlavně nepodávají ucelený přehled vývoje zlínských sportovišť, což je také důvod, proč se jejich rozvoji věnuji v samostatné podkapitole.

Pro bližší seznámení se s vývojem města, vizí a činností Tomáše Bati existuje poměrně široká škála literatury. Pro naše účely jde však pouze o okrajové zdroje informací. Vesměs mi byly užitečné pouze údaje, zachycující počty obyvatel města, rozvoj Baťovy továrny a města, vzájemné vazby mezi vedením podniku a zaměstnanci apod.

Zatímco kniha Bohumila Lehára *Dějiny Baťova koncernu (1894–1945)* je silně socialisticky naladěná, Jaroslav Pagáč podává v knize *Tomáš Baťa a 30 let jeho podnikatelské práce* náhled na celou problematiku doslova v dobových souvislostech, jelikož kniha je vydaná v roce 1926. Zdeněk Pokluda pak sepsal publikaci *Sedm století zlínských dějin*, kde pojednává o dějinách Zlína od středověku až po současnost. Další jeho publikace *Ze Zlína do světa – příběh Tomáše Bati* je víceméně pouze lehce rozšířená obdoba *Sedmi století zlínských dějin*, resp. pouze té části, která se týká éry Tomáše Bati, tedy druhé poloviny 19. a první poloviny 20. století. Kniha *Zrození Baťovy průmyslové metropole. Továrna, městský prostor a společnost ve Zlíně v letech 1900–1938* od Josefa Ševečka je pak jednou z novějších publikací, zabývající se zlínským prostředím mezi léty 1900–1938, především pak proměnami místního urbánního prostoru, ekonomickou otázkou města, bytovými poměry apod. Josef Vaňhara ve svém *Příběhu jednoho muže a jednoho města* podává originální náhled na éru Tomáše Bati nejen z pohledu pramenů, ale také z pohledu současníků a pamětníků. Několik užitečných informací se dá objevit také v brožurce Pokluda, Z. – Horňáková, L. – Novák, P.: *Zlín – město v zahradách*, která je však vesměs pouze zkrácenou verzí některých výše zmíněných publikací.

Pro poznání obecných dějin sportu jsem vycházel ze tří hlavních publikací: Musil, J. – Pavlík, J. – Sobotka, V.: *Systematický přehled a stručný nástin historie sportovních odvětví*, Novotný, František: *Stručný přehled dějin tělesné výchovy a sportu* a Ninger, Michal – Koliš, Jiří: *Český sport 1862–1914*. První dvě jmenované slouží jako vysokoškolská skripta, třetí je publikací, zaměřující se na počátky sportu u nás. Výklad pak doprovází velké množství kvalitních dobových sportovních fotografií.

Dále se mi zdálo užitečné prostudovat dějiny dvou nejznámějších klubů v republice: AC Sparty Praha a SK Slavie Praha, zejména kvůli případné možnosti porovnání jejich činnosti se zlínským klubem, doplnění informací, které by se týkaly vazeb na zlínský klub a lepšího pochopení tehdejšího významu sportu. Čerpal jsem z publikací: Pešta, J. – Sekanina, P.: *TJ Sparta ČKD Praha 1893–1983* a Houška, Vítězslav: *Věčná Slavia*. K nim jsem připojil také knihy o historii československého tenisu: Lichner, I. a kol.: *Tenisia. Československý tenis a svět* a Rokosová, Blanka: *90 let Českého tenisového svazu*.

Dalším doplňkovým zdrojem zajímavých zjištění, především z oblasti motorismu, byl strojopis pamětí pana Melichara Masného, nesoucí název *Několik pohledů do historie gumárenského oboru v našem městě*, jenž je uložen v redakci podnikových novin Barum OTISK.

Jelikož dobové prameny nebyly jednotné v otázce stylu zápisu zkratk jednotlivých klubů, tedy zda je psát s tečkami, nebo bez teček, ovlivněn dnešní terminologií jsem se rozhodl pro jednotnost formy a v textu budu všechny zkratky psát bez teček.

Na úvodní část studie, zpravující čtenáře v krátkosti o dějinách sportu a tělovýchovy na českém území, navazuje kapitola o předválečném vývoji zlínského sportu, v níž jsou charakterizovány počátky dvou nejdůležitějších zlínských sportovních a tělovýchovných organizací před rokem 1914 – SK Zlín a Tělovýchovné jednoty Sokol.

Další velkou kapitolou této studie je rozbor poválečného SK Zlín, resp. na něj navazujícího SK Baťa, a to z mnoha hledisek: organizace, idea⁶, propagace, struktura, členstvo, hospodaření klubu a výstavba a modernizace sportovních areálů.

V kapitolách „Sportovní odbory SK Baťa“ a „Další odbory SK Baťa“ je rozebírána činnost jednotlivých odborů, které jsou roztrženy podle povahy sportu do logických celků, jejich výsledky na poli sportovním, kontakty s okolními kluby, soutěže, kterých se sportovci účastnili apod. Nejpopulárnějším sportem ve městě byla kopaná, proto jí je také vymezeno nejvíce místa. Naopak méně početné a méně činné odbory, o nichž se nám příliš zpráv nedochovalo, jsou charakterizovány několika málo větami v podkapitole „Ostatní sporty.“

Samostatnou část práce tvoří kapitola o činnosti zlínské Tělovýchovné jednoty Sokol, která přímo navazuje na část o jejím předválečném vývoji.

⁶ Podkapitola „Idea“ je tvořena převážně citáty nejvýznamnějších představitelů klubu či firmy o jejich vztahu ke sportu či náhledu na něj. Tuto formu výkladu jsem zvolil proto, že má interpretace by nemusela tak dokonale a do hloubky vystihovat baťovské chápání sportu tak jako originální úryvky.

1. Vývoj zlínského sportu před 1. světovou válkou

1.1. Počátky tělovýchovy a sportu na českém území

Za kolébku moderního pojetí sportu můžeme označit Anglii a prostředí její šlechty v 17. a 18. století. Odtud se pak idea aktivního využívání volného času dostává spolu s průmyslovou revolucí také do Rakouské monarchie, tedy i na české území. Bohužel vznik nejstarších klubů, spolků a organizací byl zpomalen potlačováním občanských aktivit Bachovým absolutismem po roce 1848. Opětovné uvolnění nastává až po roce 1859⁷.

16. února 1862 byla založena Tělocvičná jednota pražská, později Sokol Pražský. Podle prvních stanov Tyrše a Fügnera mělo být hlavní náplní spolku provozování různých cvičebních soustav. Mimo to spolek organizoval další sportovní klání: v boxu, šermu, vrhu koulí, hodů diskem i oštěpem, cyklistice, střelbě, jízdě na koni a vzpírání. Na podobném principu pak byla v roce 1908 založena katolická tělovýchovná společnost Orel, která vyjadřovala snahu církve reagovat na zvyšující se ateismus mezi lidmi podchycením mládeže tělovýchovnými činnostmi v katolickém duchu⁸.

Prvním klubem na našem území byl veslařský klub, založený roku 1875. Následovaly kluby bruslení, cyklistiky a atletiky. Krátce před přelomem 19. a 20. století zareagovala česká společnost na světový trend pořádat mezinárodní klání a soutěže založením Českého olympijského výboru roku 1899. První národní svaz vznikl až o dva roky později. Byl jím Český svaz fotbalový⁹.

V zásadě můžeme konstatovat, že sport si v českých zemích od konce 19. století získával u veřejnosti stále větší oblibu, nastoupil cestu dynamického rozvoje, který však žal zbrzdila první světová válka.

Je však nepochybné, že lidé sport milovali. Z dobových snímků lze vycítit hrdost, radost, odhodlanost a zaujetí prvních sportovců, byť je poměrně komické sledovat například muže v buřince a obleku, jak si čutají na malém plácku s míčem v naleštěných lakýrkách, nastrojené ženy, hrající v dlouhých sukních, šatech a kloboucích tenis nebo pózy mužů

⁷ Novotný, František: *Stručný přehled dějin tělesné výchovy a sportu*. Ústí nad Labem, Univerzita J. E. Purkyně 2006, s. 31, 55, 56.

⁸ Tamtéž, s. 57, 58.

⁹ Kluby: bruslení – 1879, cyklistika – 1881, atletika – AC Sparta – 1891. Tamtéž, s. 58, 59.

stojících na tzv. běhokolkách¹⁰. Takové však byly počátky českého sportu, který i přes malou rozlohu naší země vždy vychovával vynikající sportovce ve všech možných disciplínách.

1.2. Sport ve Zlíně před 1. světovou válkou

Prvními organizacemi s velkým vlivem na formování zlínského sportu, o kterých se nám dochovaly zprávy a které se utvořily v prostoru města Zlín před první světovou válkou, byly Zlínská tělovýchovná jednota Sokol, katolická jednota Orel a Sportovní klub Zlín¹¹.

1.2.1. Sokol, Orel

Úplné počátky sportu a tělovýchovy jsou neoddělitelně spjaty se Zlínskou tělovýchovnou jednotou Sokol.

Myšlenka na její založení se zrodila v hlavách asi deseti mladíků¹², kteří již nemohli dále sledovat přezíravý postoj starší částí zlínských obyvatel ke všemu novému, tedy i k sokolským myšlenkám. Veškerá okolní města či městečka již měla svou vlastní sokolskou jednotu, pouze Zlín ještě nikoliv.

A tak požádali o pomoc náčelníka nedaleké malenovické jednoty Jana Dvořáka. Společně dohodli uspořádání propagačního průvodu v sokolských krojích Zlínem. Zlínští nadšenci vylepili po městě propagační plakáty, které upoutaly velkou pozornost. Lidé byli velmi zvědaví na to, co se bude dít, o procesí byl velký zájem, byť tato myšlenka měla stále své velké odpůrce, zejména mezi staršími obyvateli města.

Průvod, k němuž došlo 26. srpna 1896, zakončila závěrečná řeč starosty malenovických Sokolů na náměstí ve Zlíně, po níž se zvedla vlna zejména mladých Zlíňáků, kteří zatoužili založit podobnou organizaci i v jejich městě.

Vznik zlínské jednoty však narážel na několik problémů. Tím nejvýznamnějším byla absence haly, ve které by se dalo činnost provozovat, a proto první ustavující schůze z léta 1896, ke které byli přizváni mimo jiné i bratři Baťové – Antonín a Tomáš, skončila neúspěšně. Založení jednoty bylo odloženo na následující rok, kdy měla být hala již k dispozici.

¹⁰ Tehdejší obdoba dnešních kolečkových bruslí. Fotografie v knize Ninger, Michal – Koliš, Jiří: *Český sport 1862-1914*. Kladno, Nezávislý novinář 2003, 304 s.

¹¹ Před vznikem těchto organizací se ze Sokolské kroniky dozvídáme, že ve Zlíně existovaly pouze tři spolky: čtenářský, hasičský a veteránský. Státní okresní archiv Zlín, fond Okresní úřad Zlín, Sokol, e. č. 757, i. č. 1133.

¹² Mezi nimi byli například František Malota, Ludvík Zapletal, Leopold Batík, Antonín Červinka a další. Avšak nikdo z rodiny Baťů.

A opravdu. Zlínská školní rada ochotně dala Sokolům k dispozici místní školní tělocvičnu i s náradím. Na podzim téhož roku se konala ustavující schůze, na níž byl zvolen starostou Antonín Kopecký, náčelníkem Hugo Rada a jednatelem Arnošt Čištín. Zde bylo také rozhodnuto, že náklady na provoz spolku budou hrazeny převážně z pořádání společenských zábav¹³.

Zůstával však ještě jeden závažný nedostatek, bez kterého by vlastní činnost organizace nemohla být zahájena: úřední povolení císařským a královským místodržitelstvím v Brně.

První dvě žádosti byly odmítnuty a vráceny k úpravě kvůli nevyhovujícím stanovám, ujala se až třetí žádost ze dne 10. června 1898. Výnosem z 28. srpna téhož roku byly schváleny sokolské stanovy a bylo rozhodnuto o legalizování Tělocvičné jednoty ve Zlíně. Všechny žádosti byly podepsány mj. i Tomášem Bařou, který se tak aktivně podílel na ustavení zlínského Sokola¹⁴.

Spolek ihned po schválení započal s aktivní činností. Pořádal veřejná cvičení, na které byli zváni cvičenci z okolních měst a městeček¹⁵. Ti zase naopak obesílali zlínské Sokoly k účasti na jejich akcích. Dále byly organizovány přednášky, výlety, divadelní hry, řádné i mimořádné valné hromady. Zlínští Sokolové se také pravidelně účastnili všesokolských sletů v Praze¹⁶.

Zájem o tělovýchovu a sport v rámci tohoto spolku dokumentuje zvyšující se stav členské základny. Na úplném počátku bylo 37 cvičících mužů a 12 dorostenců, roku 1900 již 76 členů, o rok později již celkem 123 členů. V roce 1903 byl umožněn přístup také ženám, a tak došlo k dalšímu nárůstu – v tomtéž roce bylo již 179 aktivních Sokolů. V roce 1910 byl založen oddíl žáků, čímž se členská základna opět významně rozrostla již na 216 členů, což je poměrně úctyhodný počet, když uvážíme, že Zlín měl v té době pouhých 3 557 obyvatel¹⁷.

Již v roce 1901 fungovaly čtyři odbory: nejstarší dramatický, dále zábavní, stavební a vzdělávací. Tyto odbory pak pořádaly podle svého zaměření různá představení, zábavy, taneční hodiny, plesy¹⁸ apod.

¹³ Janků, Jindřich: *100 let tělovýchovy a sportu ve Zlíně 1897-1997*. Zlín, PcM – studio 1997, s. 7, 8. SOAZ, fond OÚZ, Sokol, e. č. 757, i. č. 1133.

¹⁴ SOAZ, fond OÚZ, Sokol, e. č. 757, i. č. 1133.

¹⁵ První veřejné cvičení se konalo v roce 1899. Cílá spolupráce pak probíhala například s následujícími městy a městečky: Malenovice, Uherské Hradiště, Napajedla, Kyjov, Podivín, Vizovice, později další města v okolí.

¹⁶ SOAZ, fond OÚZ, Sokol, e. č. 757, i. č. 1133. Janků, Jindřich: *100 let tělovýchovy...c. d.*, s. 8-10.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Janků, Jindřich: *100 let tělovýchovy...c. d.*, s. 10. Staša, Eduard: *Kapitolky ze starého Zlína*. Zlín, Muzeum jihovýchodní Moravy 1991, s. 14.

V roce 1909 byla ustavena Tělocvičná organizace československého Orla ve Zlíně¹⁹, která fungovala na obdobném principu jako Sokol, nedosáhla však takového ohlasu.

V této době ale problémy spjaté se Sokolem začaly narůstat. Nejenom že nebylo dostatek pracovníků ke správě této organizace, ale hlavně politická situace přestávala přát, což působilo značně rozkladně. Přesto se Sokolové tuto krizi snažili překonat. Konaly se další přednášky a akce. Zřejmě tou nejvýznamnější byla přednáška básníka Svatopluka Machara, které se účastnil a aktivně se do ní zapojil i pozdější první československý prezident T. G. Masaryk. Zajímavostí je, že údajně do Zlína přišel pěšky až z Valašského Meziříčí²⁰.

Tím aktivita Sokolů nekončila. Zvýšením členských poplatků bylo v roce 1911 umožněno zakoupení kusu pole a louky pro budoucí sokolovnu a v témže roce se konal Dětský den, který zaznamenal velký úspěch. Nejenom že se vybrala spousta finančních prostředků, ale následujícího průvodu městem se účastnilo 1200 lidí.

V knihovně bylo touto dobou již 156 svazků a 158 divadelních her²¹.

Agilní účast rodiny Baťa na formování Sokola je v celém předválečném období patrná. Byť jméno Tomáše Bati již v sokolských pramenech nevystupuje, jeho bratr Antonín, spoluvlastník firmy A. Baťa²², se stává v letech 1899, 1902, 1903 a 1904 členem výboru Sokola, v roce 1905 se stává nejdříve pokladníkem, ještě téhož roku byl však na mimořádné valné hromadě zvolen starostou.

Do Antonínovy smrti roku 1908 se nám již nedostává dalších zpráv o jeho pozici ve výboru Sokola, a tak jména Baťa mizí v sokolských pramenech až do poloviny dvacátých let²³.

1.2.2.SK Zlín

Někdy na přelomu století se pomalu začíná formovat také budoucí SK Zlín. Základy k němu položili nadšenci, kteří se scházeli na místech dvou obecních trhovisek, aby zde sehrávali svá první fotbalová utkání. Tato trhoviska, která můžeme s trochou nadsázky označit za první sportovní areály, vznikla ve Zlíně na konci 19. století za účelem vytvoření lepších podmínek pro obchodování.

¹⁹ Janků, Jindřich: 100 let tělovýchovy...c. d., s. 11.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Tamtéž, s. 11, 12. Staša, Eduard: Kapitoly ze...c. d., s. 14.

²² Ta vznikla roku 1894, kdy se tři sourozenci Tomáš, Antonín a Anna rozhodli vložit zděděné peníze po zemřelé matce do společného podniku. A jelikož Tomáš byl v té době ještě nezletilý, firma byla napsána na jeho bratra Antonína. Až v roce 1900 se podnik A. Baťa mění na společnost T. & A. Baťa. Pokluda, Zdeněk: *Ze Zlína do světa – příběh Tomáše Bati*. Zlín, Nadace Tomáše Bati 2004, s. 3-4.

²³ SOAZ, fond OÚZ, Sokol, e. č. 757, i. č. 1133.

Starší z nich stálo v místech dnešní Základní školy Kvítková přibližně od roku 1890, kdy si město pronajalo tento pozemek od rytíře Haupta. Sem bylo přeneseno pořádání dobytčích trhů z nedaleké Dlouhé ulice.

Druhým „hřištěm“ trhoviskem bylo to, které vzniklo pouze o pár let později, roku 1900, na druhém konci Zlína, na pozemku, který město koupilo také od již zmíněného pána za 6000 korun a který ležel hned vedle Baťovy továrny²⁴.

Fotbal začal být, stejně jako všude jinde na světě, i zde velmi oblíbeným využitím volného času a ve chvíli, kdy bylo zřejmé, že si tato činnost našla své stálé zájemce a příznivce, vzešel nápad sjednotit se pod „jednu vlajku“ a moci tak soupeřit s dalšími týmy v okolí. Brzy byla odeslána žádost na c. a k. místodržitelství do Brna.

Odtud přišel dne 25. června 1910 výnos, který povoloval činnost Sportovního klubu Zlín.

Následně byly 28. května vypracovány obecné stanovy nově vytvořeného klubu, pod nimiž jsou mezi dalšími pěti členy výboru podepsáni i Tomáš Baťa a Leopold Baťa²⁵, což znamená, že Tomáš Baťa se aktivně podílel nejenom na vzniku zlínského Sokola, ale byl také mezi zakládajícími členy SK Zlín, a tudíž jeho vztah ke sportu byl velice vřelý a rozhodně nepatřil ke konzervativní skupině zlínských občanů, pro něž slovo sport a tělovýchova nemělo příliš velký význam²⁶.

Fotbalisté brzy po založení klubu začali zvat k přátelským utkáním kluby z okolních měst. První takový předválečný zápas byl sehrán na domácí půdě proti SK Přerov. Domácí hráči však museli strávit krutou prohru 1:7 se zkušenějším soupeřem. To je však od tohoto krásného sportu neodradilo a v následujícím období docházelo k dalším meziměstským střetnutím, mezi nimiž ta s Holešovem a Napajedly vykazovala nádech velké rivality²⁷.

Nadšenou činnost všech zlínských sportovních organizací však záhy zastavila událost, která postihla celý svět. V důsledku vzniku první světové války byla veškerá spolková činnost ihned zastavena, lidé museli narukovat do armády a po statisících odcházeli umírat na frontu.

²⁴ Pokluda, Zdeněk: *Zlín*. Praha: Paseka, 2008, s. 66, 67. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

²⁵ Státní okresní archiv Zlín, fond Okresní úřad Zlín, SK Baťa, e. č. 756, i. č. 1133.

²⁶ Z tohoto příkladu také usuzuji, že v žádném případě není vyloučeno vzájemné prolínání členů obou občanských sdružení. Je tedy jistě možné, že prvními fotbalisty byli také první Sokolové.

²⁷ Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

2. Sportovní klub „Baťa“ Zlín

První světová válka zastavila jakékoliv formování kroužků a spolků ve Zlíně. Po ní došlo k vytvoření prvního sportovního klubu až roku 1919, kdy se obnovil Sportovní klub Zlín, který zpočátku pěstoval výhradně kopanou, stejně jako jeho předválečný předchůdce.

Vážnou kaňkou na jeho působení však byla nízká návštěvnost, nezájem diváků a trvalá finanční tíseň. Do toho přišla náhle zpráva o vypovězení klubu ze současného hřiště. Zdálo se, že se oddíl nachází na úplném dně.

Ale říká se, že co jde dolů, musí jít jednou také nahoru. A to se přesně stalo i v tomto případě. Za vzrůstající pomoci firmy Baťa se situace začala obracet k lepšímu. Klub dostal za symbolickou částku od firmy pozemek u řeky Dřevnice, který si díky velkému úsilí ve volném čase sám upravil na fotbalové hřiště. K němu později přibýlo i hřiště na házenou²⁸.

Výrazem vděčnosti klubu firmě Baťa za její pomoc bylo opakované zvolení Jana Antonína Bati předsedou mezi léty 1922–1925.

K vyvrcholení sepjetí firmy s klubem však došlo 1. srpna 1924, kdy na mimořádné valné hromadě Sportovního klubu Zlín byl představenstvem jednohlasně změněn název na Sportovní klub „Baťa“ se sídlem ve Zlíně²⁹.

A i v dalších letech byli nejvýznamnější představitelé firmy úzce spojeni s představenstvem klubu. Například Dominik Čipera, zlínský starosta v době největšího městského rozkvětu, nejbližší spolupracovník Tomáše Bati a skutečný, byť nikdy oficiálně nejmenovaný, generální ředitel firmy Baťa, se stal předsedou klubu v letech 1926–1928³⁰.

Při mimořádné valné hromadě v dubnu roku 1926 byl jednomyslně zvolen Tomáš Baťa čestným předsedou klubu, pánové J. A. Baťa a Rudolf Pluháček pak čestnými členy klubu³¹.

12. července 1932 padla na celý Zlín temnota. Nebylo snad člověka, jenž by nebyl zarmoucen tragickou zprávou, že jeden z největších podnikatelů své doby, Tomáš Baťa, jehož dílem se ještě dnes nechávají inspirovat zástupy podnikatelů a manažerů po celém světě, zesnul při letecké havárii na nedalekém otrokovickém letišti.

²⁸ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

²⁹ SOAZ, fond OÚZ, SK Baťa, e. č. 756, i. č. 1133.

³⁰ Vaňhara, Josef: *Příběh jednoho muže a jednoho města*. Zlín, Odbor školství a kultury Úřadu města Zlína 1994, s. 172. SOAZ, fond OÚZ, SK Baťa, e. č. 756, i. č. 1133.

³¹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

Smrt čestného předsedy SK Baťa, čestného člena Hanácké fotbalové župy³² a muže, jenž stál na počátku rozkvětu nejen zlínské obuvnické firmy, ale i celého města, však činnost klubu nepoznamenala a i nadále pokračoval jeho růst a rozvoj.

2.1. Organizační řád

Základní pravidla a předpisy, podle nichž byl klub řízen a spravován, jsou uvedeny ve stanovách klubu.

V průběhu let docházelo k jejich úpravám, a tak dnes máme zprávy o pěti verzích organizačních řádů, a to z let 1910, 1924, dvě z roku 1926 a jedna z roku 1929, přičemž ne všechny se nám dochovaly až do dnešních dnů.

Oficiálním názvem byl *Sportovní klub Zlín*, resp. *Sportovní klub „Baťa“* se sídlem ve Zlíně³³.

Klub byl spravován správním výborem, voleným na zasedání řádné valné hromady vždy na dobu jednoho roku. Výbor klubu se skládal z předsedy, dvou místopředsedů, pěti členů výboru a pěti náhradníků.

Sama řádná valná hromada na svém pravidelném každoročním zasedání schvalovala a přijímala výroční zprávy, stanovovala výši členského příspěvku, jmenovala čestné členy a rozhodovala o změně stanov. Mimo to mohla být svolávána také mimořádná valná hromada.

Lidé, kteří se chtěli stát členy klubu museli zaplatit jednorázový poplatek 100 Kč pro účely klubu a každý měsíc přispívat příspěvky 3 Kč. Ten, kdo nezaplatil déle jak tři měsíce, byl automaticky z klubu vyloučen.

Členem klubu se mohl stát každý³⁴, kdo podal řádně vyplněnou přihlášku a zaplatil povinné poplatky³⁵.

Zajímavé je, že ve stanovách z roku 1910 je přijímání nových členů přísnější: *„...Kandidát ten musí být doporučen aspoň dvěma staršími členy klubu, kteří se za jeho mravní a sportovní kvalitu zaručují. K přihlášce budiž přiloženo vysvědčení lékařské. Přihláška budiž vyvěšena 8 dní na prkně spolkovém, načež, není-li proti kandidátovi vážných námitek společenských, sportovních, zdravotních, může býti výborem přijat provisorně se*

³² Čestným členem od roku 1930, 1929 dokonce nechal pro župní soutěž vyhotovit krásný nový pohár. MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 286, i. č. 286, fol. 294.

³³ SOAZ, fond OÚZ, SK Baťa, e. č. 756, i. č. 1133.

³⁴ Tedy ne jenom zaměstnanci firmy Baťa.

³⁵ Výše uvedené údaje čerpaný ze stanov ze 17. ledna 1926. SOAZ, fond OÚZ, SK Baťa, e. č. 756, i. č. 1133.

*čtyřměsíční dobou karrenční...Pak teprve, osvědčí-li se mravně i sportovně, může býti k návrhu kapitána neb náčelníka toho kterého odboru za člena definitivně přijat.*³⁶“

2.2. Idea

Jan Antonín Baťa napsal: „*Na sportovním stadionu učiníte své tělo odolnějším. Nabudete tak pozvolna i měřítko pro ocenění svých sil a schopností. Potěšíte se, protože jednou shledáte, že máte větší možnosti, nežli jste myslili. Vítězství ve sportu nadchne vás i k ušlechtilému závodění v denní práci. Překážky v životě a v práci se naučíte odtud překonávat tak, že budete vítat každou příležitost, abyste ukázali sílu a schopnosti. Naučíte se spolupracovat věrně a najdete tak štěstí v plnění povinnosti a tím radost ze života. Život jednotlivce je součástí přírodního dění. Tam je rovnováha. Každé její porušení v přírodě se hned vyrovnává. Nelze od života jenom žádati, je třeba také dávat. Život je velkým darem, který nutno vyvážit*“³⁷.

Již z těchto slov je patrné, kterak sport není pouze dobrým využitím volného času, ale také dobrou přípravou na cestu životem: soukromým i pracovním.

Hesla, jež se všem zaměstnancům – a nejen jim – snažilo vedení firmy vštípit do hlavy, byla například: Po dobré práci – zdravá zábava! Milujme pohyb! Dobrou práci – dobrou zábavu! Pohyb je život – nehybnost smrt! Milujme pohyb³⁸!

Co dnes by se zdálo komické, dříve bylo nedílnou součástí pracovní směny: „*Továrny mají své učitele sportu, kteří vedou a připravují tělovýchovný program. Denně cvičí se dopoledne v 10 hodin v kancelářích i dílnách po deset minut při oknech dokořán otevřených dechová cvičení.*“ Samozřejmě pak byl zákaz kouření ve všech objektech podniku a přísná čistota na pracovišti³⁹.

Sám klub kladl velký důraz na výchovu mladších generací a ve vysoké míře se snažil „*vychovat sportovce-gentlemany, lidi pevného charakteru,*“ jelikož v dětech a dorostu viděla celá baťovská filozofie budoucnost nejen městského života, ale i celého národa. Tuto myšlenku je vhodné rozvést, upřesnit a uvést na pravou míru pomocí slov Antonína Cekaty, básníka, překladatele, novináře, redaktora a vedoucího celkem osmi baťovských novin a časopisů a šéfa baťovského nakladatelství Tisk: „*Abyste děti mohly v šťastném dětství hrát,*

³⁶ SOAZ, fond OÚZ, SK Baťa, e. č. 756, i. č. 1133.

³⁷ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1277, i. č. 64.

³⁸ MZA-PZ, fond Baťa, I/3, e. č. 33, i. č. 57.

³⁹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237. MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 286, i. č. 286, fol. 262.

*musejí mužové pracovat. Aby mužové dovedli plodně pracovat, musejí se naučit v mládí bojovat. Od dětství až do posledních let zůstává člověk takto ve spojení s hřištěm a tělocvičnou. (...) Město, které dnes zapomíná na hřiště pro děti a mladé lidi, bude za 10–15 roků rozšiřovat nebo stavět polepšovny a věznice. Nestavíme-li kamenné břehy a přehradu, nesmíme se divit, že povodně odnášejí půdu i s úrodou a boří domy. Zákony přírody působí stejně.*⁴⁰“

Ryzost baťovských sportovců a jejich láska ke sportu byla dána za vzor v novinách Sportovní tribuna z 20. let. Pro ilustraci je nasnadě citovat kus článku s názvem „Chceme sport bez politiky“: *„Zlínští Baťovci to správně pochopili již před léty. Jejich 1. máj je zasvěcen práci a sportu. Co Baťovec – to Sportovec. Přál bych Vám prožít sportovní průvod ve Zlíně 1. května, to nadšení a přímo živelnou radost ze života, práce a sportu. Svátek sportu sbratřující mladé i staré, svátek bez hesel a rachotivých frází*“⁴¹.

I přes úspěchy zlínských sportovců bylo vedením firmy i klubu v místním tisku neustále připomínáno, že sport nemá být provozován pro peníze, nýbrž pro radost. Nejvyšší představitelé si přáli, aby se zlínské reprezentační mužstvo skládalo z lidí, kteří jsou svým hospodářským úspěchem nezávislí na sportovním výkonu. Byla tedy snaha zamezit tvorbě profesionálních sportovců⁴².

Tuto myšlenku můžeme opět potvrdit slovy Antonína Cekoty, ve kterých se kromě apelu na náhled na sport jako na vhodný způsob trávení volného času odráží také varování před zničením vlastního těla těžkými tréninky kvůli několika letům pomíjivé slávy: *„(...) nejvyšším ideálem, který má člověk hledat ve sportu, není boj o chvilkové vítězství v závodění, jako spíše boj o vítězství nad sebou samým; o vítězství nad svou vášní a ješitostí, která nás žene do závodů a trainingu za cenu vlastního zdraví a pracovní schopnosti. Sport má sloužit člověku, - ne člověk sportu*“⁴³.

Zajímavé je, že ženské části členstva bylo důsledně kladeno na srdce, že jejich specializace v rámci některého sportovního odvětví není žádoucí, jelikož společnost potřebuje ženy-matky, nikoliv ženy-„mužatky.“ Sport má sloužit pouze jako prostředek k utužování zdraví⁴⁴.

⁴⁰ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 239.

⁴¹ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 286, i. č. 286.

⁴² MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

⁴³ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

⁴⁴ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

2.3. Propagační aspekt podpory klubu firmou Baťa

I přesto, že byla propagována idea neprofesionálního sportu, v pramenech se dočítáme, že si Tomáš Baťa hned od prvních let existence SK Baťa kladl nejvyšší cíle v podobě úmyslu vynést zlínský sportovní klub mezi největší v republice.

Uvědomoval si však, že k dosažení této mety vede dlouhá cesta, na jejímž počátku je nejdříve nutno vystavět základy, na kterých se v budoucnu bude dáti stavět. A tak se nejprve rozhodl povznést dva nejpobulárnější sporty: atletiku a fotbal.

K dosažení tohoto cíle se rozhodně nebál pod svou vlajku získávat i přes velké finanční oběti nejlepší moravské a české sportovce⁴⁵, kterým výměnou za ochotu reprezentovat zlínský klub nabízel dobře placenou a jistou práci.

Jeho fotbalovým cílem bylo porazit obě nejslavnější mužstva Československa – Spartu a Slavii. Za tímto účelem dokonce přivedl bývalého hráče Sparty a Slavie J. Rektoryse⁴⁶.

Obecně lze říci, že spojení sportovního klubu s velkou továrnou bylo velice výhodné pro obě strany. Připočteme-li k těmto dvěma činitelům ještě samotného sportovce, o kterého byl zájem a kterému byla v případě přestupu nabízena slušná práce v továrně, lze složit z těchto tří dílů kruh vzájemného prospěchu: sportovec získal velmi dobře placenou a jistou práci, klub získal do svých řad vynikajícího sportovce a továrna si na základě jeho úspěchů upevňovala své jméno a povědomí v řadách veřejnosti.

Takto do SK Baťa přešlo velké množství sportovců: kromě již výše zmiňovaných jmen šlo zejména o reprezentační házenkářky M. Janderovou a M. Šáňovou z AC Slovácká Slavia nebo skvělé vídeňské rohovníky Pospíšila a Vaňka⁴⁷.

Z jednoho archivního dokumentu se dozvídáme krátkou, ale zato velice zajímavou zprávu o tom, co napsal jistý vídeňský časopis „Das kleine Blatt“ 5. září roku 1928 o Baťovi a jeho vztahu ke sportovcům a vítězství. Je nutno upozornit, že dle vyjádření zlínské strany byla zpráva natolik absurdní, že se ji chystali místní noviny uvést v rubrice „Humor“ jako kuriozitu: *„Baťa neznámý diktátor. Ve Zlíně je sídlo Baťovo, který bez bankovního kapitálu dosáhl za tři roky své roční produkce obuvi z tří na 22 miliónů párů. Tajemství tohoto neslýchaného úspěchu je ve stálé propagaci, kterou provádí Baťa pomocí sportu. U Baťě představuje se týdně, na dvacet fotbalistů. Dobrému hráči platí Baťa lépe, než vyučenému mistru. Když Baťův klub vyhraje, nemusí hráč tři dny dělat žádnou práci. Když se ale*

⁴⁵ Jedním z prvních byl například vytrvalec Pytela z AC Moravská Slavia Brno.

⁴⁶ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 286, i. č. 286, fol. 258.

⁴⁷ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 291, i. č. 291, fol. 7. MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 289, i. č. 289, fol. 7.

prohraje, nechá Baťa méněcenné hráče pracovat denně 12–16 hodin. Z toho si můžeme udělat správný obrázek tohoto dobrého muže⁴⁸.“

Nejenže baťovská idea sportovce byla stavěná v opozici k profesionalismu, ale neexistuje ani žádná zmínka o vyplácení odměn sportovcům. Navíc členy klubu nemuseli být pouze zaměstnanci firmy a ani v klubových stanovách nic, co by naznačovalo tyto poměry, není, takže na základě této úvahy lze hodnotit tuto zprávu jako opravdu zcela absurdní a nesmyslnou.

2.4. Struktura

Nejstarším oddílem klubu byl oddíl fotbalový, který provází zlínský sport od jeho úplných počátků. V roce 1921 k němu přibývá odbor házené žen a lehké atletiky.

Od doby, kdy začal klub oficiálně kráčet v sepletí s firmou Baťa, se dostával ve zvýšené míře do středu pozornosti širší veřejnosti. Popularitu si získával především oddíl kopané, ale i ostatní činnost klubu se začala rozšiřovat rychlým tempem: došlo ke zmodernizování sportovního areálu, k přístavbě hřišť pro další sporty a klub v roce 1927 zaštiťoval již deset různých sportovních a kulturních odborů: fotbal, mužskou házenou, ženskou házenou, tenis, lehkou atletiku, těžkou atletiku, box, lyžování, šachy a divadelnické ochotnictvo⁴⁹.

Mimo sportovní odvětví, jež se stala oficiálními odbory klubu, se na zlínských sportovištích provozovaly další činnosti: basketbal, kuželky, střelba a hra s kroužky. Dokonce byly pořádány odborné přednášky o různých sportech s promítáním zajímavých fotografií. Klub také zřídil pro své členy odbornou knihovnu a odebíral množství sportovních časopisů⁵⁰.

Během roku 1928 stoupl počet odborů v rámci klubu na 12: kopaná, házená, těžká a lehká atletika, hokej, šachy, box, tenis, lyžování, myslivectví, divadelní ochotnictvo a dramatický spolek⁵¹.

Všechny byly aktivně zapojeny do činnosti odpovídajících svazů, a tak na konci roku mohly vejít ve známost závěrečné statistiky, které praví, že všechny odbory dohromady se během roku účastnily celkem 265 sportovních akcí, samy uspořádaly 21 zábavních podniků

⁴⁸ MZA-PZ, fond Baťa, I/3, e. č. 33, i. č. 57.

⁴⁹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

⁵⁰ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237, 238.

⁵¹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

a konalo se celkem 101 schůzí. Tato čísla mluví o velkém vytížení členů SK Baťa. Takovou činností se mohl svého času pochlubit málokterý klub v Československu⁵².

V roce 1931 pak k již tradičním odborům přibývají další: volejbal, basketbal, stolní tenis, kanoistika, plavání a fotografování, oživen byl také šerm⁵³.

Klub se také neuzavřel sám do sebe, ale snažil se všemožně podporovat nově vznikající spolky v blízkém okolí – například v roce 1931 vzniknuvší SK Prštné a SK Paseky⁵⁴. SK Baťa do nich vypravoval sportovce z různých odborů, kteří buď sehrávali přátelská utkání s novými týmy, nebo jednoduše v daném místě propagovali svůj odbor⁵⁵.

Další novinkou bylo přiřazení motorismu do SK Baťa v roce 1932. Milovníků rychlých kol bylo ve Zlíně spousta⁵⁶.

Specifickou částí SK Baťa byli mladí muži firmy Baťa ze zdejších internátů. Mladíci od 14 do 18 let byli pravidelnými cvičeními⁵⁷ vedeni ke zdravému životnímu stylu a vztahu ke sportu. Provozovali fotbal, házenou, volejbal, box, zimní sporty, lehkou i těžkou atletiku. Jednotlivá mužstva, vytvořená v prostředí přibližně dvou set hochů⁵⁸, spolu soupeřila v pravidelných „přeborech o Internát.“ Výjimkou nebyly ani klání s výběry okolních měst. A byli to právě mladí muži, kdo tvořili dorostenecké výběry všech odborů SK Baťa⁵⁹.

2.5. Členstvo

Pozitivní vývoj klubu během dvacátých a počátku třicátých let lze také vyjádřit na ukazateli stoupajícího počtu členů.

Členská základna se mezi léty 1919–1923 rozšířila z několika málo nadšenců, kteří v roce 1919 obnovovali SK Zlín, až na 104 členů v roce 1923. Ve Zlíně tehdy žilo 5 285 obyvatel⁶⁰, což znamená, že členem klubu byl přibližně každý padesátý člověk.

V roce přejmenování klubu na SK Baťa bylo zaregistrováno 106 členů, o rok později již 149 členů, v roce 1926 424 členů a v letech 1927 a 1928 773 členů⁶¹.

⁵² Zajímavou informací je údaj, kdy v jednom dni roku 1928 dokázala všechna družstva SK Baťa zvítězit při celkovém skóre 50:2. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

⁵³ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240.

⁵⁴ Janků, Jindřich: *100 let tělovýchovy a sportu ve Zlíně 1897-1997*. Zlín, PcM – studio 1997, s. 20.

⁵⁵ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240.

⁵⁶ První zpráva o zlínském autoklubu již z roku 1926. MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 291, i. č. 291, fol. 13. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 241.

⁵⁷ Denní cvičení o půl šesté ráno pod širým nebem, v deset hodin dechová cvičení, v poledne hry, večer opět venkovní cvičení. MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 286, i. č. 286, fol. 258.

⁵⁸ Celý internát měl přibližně 600 mladých mužů.

⁵⁹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237, 241.

⁶⁰ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237. Pokluda, Zdeněk: *Ze Zlína... c. d.*, s. 48.

Každým rokem se stále více a více občanů hlásilo do SK Baťa. Členská základna na konci roku 1929 činila 944 členů – oproti předcházejícímu roku se jedná o nárůst o úctyhodných 171 členů.

A hned v průběhu nadcházejících dvanácti měsíců byla překonána hranice tisíce členů. Do 31. 12. 1930 se jejich počet vyšplhal až na 1099. Každý dvacátý obyvatel města byl součástí klubu⁶². Vzhledem k široké nabídce sportovních odvětví, jež zaštiťovala firma Baťa, si každý vybral obor, který mu maximálně vyhovoval.

V šestém roce existence klubu SK Baťa, tedy v roce 1931, došlo dosud k nevídanému nárůstu počtu členstva – o celých 1261 jedinců. 31. 12. 1931 se tedy celkový stav zastavil na počtu 2360. A tento příliv nových členů rázem vyhoupl zlínský klub mezi ty největší v republice. Činných bylo 1026 členů, přispívajících 1334⁶³.

V roce 1932 přibýlo dalších 479 nových členů, čímž se jejich celkový počet vyšplhal již na 2 839⁶⁴.

Výbor klubu však s tímto číslem rozhodně spokojený nebyl, jelikož v předešlém roce vyhlášoval, že v roce 1932 chce přesáhnout hranici 5 000 členů a stát se největším sportovním klubem v republice⁶⁵. Tyto smělé plány však, jak vidíme, vzaly za své a nebyla překročena ani hranice 3 000 členů.

Největšími odbory klubu byly odbory fotbalový, tenisový, lehkootletický a rohovnický⁶⁶.

V rámci této podkapitoly lze také uvést drobnou informaci o tom, kterak vedení klubu muselo řešit i takové problémy, jež rozhodně nemůžeme charakterizovat jako vyjádření úcty ke klubu a k jeho členstvu. Jistý Václav Erlebach, mladý pokladník SK Baťa, totiž v roce 1925 utekl se všemi členskými příspěvků, jež sám vybíral⁶⁷.

⁶¹ Ve městě bylo roku 1927 celkem 15 010 obyvatel – tzn. přibližně již každý devatenáctý člověk byl členem. V roce 1928 přistoupilo 155 členů, stejný počet však z důvodu neplacení poplatků či změny trvalého bydliště z klubu vystoupil. Pokluda, Zdeněk: *Ze Zlína...* c. d., s. 48. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

⁶² Počet obyvatel města roku 1930: - 21 582. Pokluda, Z. – Horňáková, L. – Novák, P.: *Zlín – město v zahradách*. Zlín, Statutární město Zlín 2003, s. 12. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

⁶³ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240.

⁶⁴ Z těchto 479 nových členů bylo 53 činných a 426 přispívajících. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 241.

⁶⁵ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240.

⁶⁶ Pro všechny roky nemáme patřičné údaje, či nejsou dostatečně kompletní. Dostatečně vypovídající jsou ale data z roku 1930, resp. 1931. Fotbal: 101, resp. 160 členů. Tenis: 140, resp. 156 členů. Lehká atletika: 101, resp. 126. Box: 121, resp. 154. Počítání jsou samozřejmě pouze členové činní. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 239, 240.

⁶⁷ O jeho dopadení a případném potrestání se mi však již nepodařilo zjistit žádné bližší informace. MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 286, i. č. 286, fol. 259.

2.6. Hospodaření klubu

Při pohledu do pokladní zprávy SK Baťa za rok 1928, zjistíme, že celkové příjmy činily za toto období 237 495,46 Kč a výdaje 228 436,87 Kč, čímž klub vykázal přebytek 9 058,59 Kč, jenž byl uložen do klubové pokladny.

Jelikož pro rok 1929 se podobný pramen nedochoval, z pokladní zprávy lze opět čerpat až v roce 1930, v němž bylo na příjmech vyděláno celkem 93 102,11 Kč, klub musel na druhou stranu vydat na pokrytí nákladů 83 546,16 Kč. Na konci roku tedy mohl kalkulovat s přebytkem, jenž se tentokrát vyšplhal na 9 555,95 Kč.

V roce 1931 příjmy klubu stouply na 157 358,52 Kč. Výdaje se pohybovaly těsně pod touto sumou. Činily 156 848,06 Kč. Čistý výsledek klubu za rok 1931 se tedy stále pohyboval v kladných číslech, nicméně přebytek se již zastavil na pouhých 510,45 Kč.

V roce 1932 docílil klub jak rekordních příjmů, tak rekordních výdajů. V případě první položky šlo o 290 768,15 Kč, v případě druhé o 292 078,45 Kč. Jednoduché odečtení těchto čísel přinese informaci, že klub byl poprvé ve ztrátě, která činila 1310,30 Kč.

Nejvíce peněz se v letech 1928, 1930, 1931 a 1932 „protočilo“ ve fotbalovém odboru, který v tomto směru naprosto zastínil veškeré ostatní složky klubu⁶⁸. Fakt, že v tomto období hospodařil s daleka největším obratem, vypovídá o jeho popularitě a oblíbenosti mezi obecnstvem, které rádo zaplatilo za vstup na fotbalová utkání, na druhou stranu ale také jasně mluví o nejvyšších nákladech na provoz.

Zdaleka nejvýdělečnějším odborem byt zábavní. Pořádání karnevalů, zábav, tanečních hodin a dalších akcí pravidelně přinášelo do klubové pokladny velké zisky, jejichž výše měla stoupající tendenci⁶⁹.

Mimo to tvořily hlavní příjmy klubu členské poplatky a dary⁷⁰.

⁶⁸ Pro předcházející léta nemáme podobných zpráv. 1928 - příjmy: 65 979,82 Kč = 27,8% příjmů klubu, výdaje: 87 235,68 Kč = 38,2 % výdajů klubu, ztráta: 21 255,86 Kč = 30,7% veškerých ztrát klubu. 1930 – příjmy: 24 670,41 Kč = 26,5% příjmů klubu, výdaje: 20 911,66 Kč = 22,5% výdajů klubu, zisk: 3 758,75 Kč = 6,6% zisků klubu. 1931 – příjmy: 37 959,26 = 24,1% příjmů klubu, výdaje: 31 400,12 Kč = 20% výdajů klubu, zisk: 6 559,14 Kč = 9% zisků klubu. 1932 – příjmy: 122 258,20 Kč = 41,9% příjmů klubu, výdaje: 142 280,80 Kč = 48,9% výdajů klubu, ztráta: 20 022,60 Kč = 22,9% ztráty klubu.

⁶⁹ 1928 – 20 015,41 Kč. 1930 – 21 010,85 Kč. 1931 – 23 224,30 Kč. 1932 – 28 840,35 Kč.

⁷⁰ 1928 – čl. p.: 30 049 Kč, dary: 25 179,76 Kč. 1930 – čl. p.: 19 112 Kč, dary: 12 257,80 Kč. 1931 – čl. p.: 18 231 Kč, dary: 17 351,80 Kč. 1932 – čl. p.: 24 963,20 Kč, dary: 30 493 Kč.

Jediným odborem, který za celé čtyři roky nedosáhl žádný příjmu, byl odbor šachový. Jeho výdaje se však vždy pohybovaly v řádu několika stovek korun a každoročně tvořily nejvyšší náklady klubu⁷¹.

Světová hospodářská krize způsobila silný deflační tlak na všechny měny, jež byly vázány na zlato. To platilo i pro českou korunu. Hodnota koruny se začala zvyšovat, jelikož na světovém trhu bylo příliš mnoho zboží, které nenacházelo odbyt. Spotřebitel tím zaplatil za zboží méně peněz, čímž ale výrobce nebo prodejce inkasoval také méně. K tomu když připočítáme horší ekonomickou situaci ve středních a nižších vrstvách obyvatelstva, není divu, že příjmy a výdaje klubu mezi léty 1928 a 1930 téměř skokově poklesly.

2.7. Výstavba a modernizace sportovních areálů

Ve výroční zprávě klubu z roku 1930 je otištěna krátká úvaha jistého J. Honejska, zabývající se stavem péče o tělesný rozvoj mládeže ve státě, stavem podmínek pro sportování a porovnáním situace se zahraničím. Ve velice negativním světle se zde jeví podpora státu ve všech těchto oblastech. Autor mluví o nedostatečném státním zájmu o tělesný rozvoj mládeže, který se snaží ze všech sil vyrovnat obětavost a nadšení členů chudých sportovních klubů a spolků, ty však bohužel neměly v drtivé většině případů dostatek peněz na stavbu nových hal, sportovišť, zatravňování hřišť, výstavbu moderních kabin, což byla podle autorových slov v zahraničí již běžná výbava všech sportovních klubů⁷².

Tento článek však neslouží pouze jako kritika postoje státu k těmto problémům, ale nepřímo je i jakýmsi vyjádřením díky za podporu, jakou firma Baťa místnímu klubu poskytovala. Bylo totiž neustále dbáno na rozšiřování a modernizování podmínek ku sportování.

Jak již bylo výše zmíněno, první zlínské fotbalisté využívali pro svá utkání nejstarších obecních trhovisek, přičemž dominantním se stalo to v těsné blízkosti továrny firmy Baťa.

Jelikož se však vývoj podniku nezastavil ani během první světové války, začal Tomáš Baťa brzy usilovat o jeho plošné rozšíření. V cestě mu však stálo ono dobytčí trhovisko, a tak firma tento pozemek roku 1916 koupila za 70 000 Kč. Trhovisko se přesunulo dále na jih

⁷¹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238-241.

⁷² MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 239.

na obecní pozemek u kontribučenské sýpky⁷³, kam se také po skončení války přesunula činnost obnoveného SK Zlín.

Z pramenů si můžeme dokreslit představu o tomto zlínském „sportovišti“: „*Hřiště ovšem oploceno nebylo, vyjímaje ohrady, obvyklé na trhovistiích. Rovněž šatny žádné nebylo. Dressy a veškeré sportovní potřeby uschovány byly v soukromém bytě jednoho ze zakládajících členů, R. Pluháčka. Tam se také footballisté před zápasem vysvlékali a strojili, což ovšem vyžadovalo veliké trpělivosti majitele bytu a svědčí o jeho nevšední lásce ku sportu. Kamarádský tento duch překonal těžké počátky*“⁷⁴.

Když v letech 1922–1923 získal Tomáš Baťa od města pozemek trhoviska u kontribučenské sýpky kvůli rozšíření továrny a přesunu silnice do Malenovic, musel řešit problém, kde budou fotbalisté hrát svá utkání, neboť mu nebyla lhostejná činnost, či nečinnost SK Zlín. Výbor klubu se obrátil na firmu s žádostí o pronájem pozemku mezi nádražím a řekou Dřevnicí.

Firma žádosti vyhověla a klubu za symbolický poplatek 5 Kč ročně poskytla tento náhradní pozemek pro vybudování nového fotbalového hřiště. Navíc klubu darovala starou dřevěnou kancelář v blízkosti pozemku jako šatnu.

Vznik hřiště na tomto místě si však vyžádal spoustu práce a finančních obětí ze strany členů klubu, jelikož hřiště mělo vyrůst na místě, kde do té doby byla louka. Nakonec se však vše zdařilo a kromě fotbalového hřiště zde vzniklo dokonce i hřiště pro házenou⁷⁵.

Opravdový sportovní areál na tomto místě však začal vyrůstat až na jaře roku 1926. Dosavadní hřiště pro fotbal a házenou byla odborně upravena⁷⁶ a také vhodně přemístěna, na severní straně byla postavena velká zděná zasklená tribuna, schopná pojmout až 400 diváků, v blízkosti vyrostly také dva tenisové dvorce, atletická a cyklistická dráha o délce 500 metrů, v zimě zde bylo zřizováno osvětlené kluziště, jehož náklady byly zpočátku hrazeny prostřednictvím vybíraného vstupného, později bylo užívání bezplatné.

⁷³ Kontribučenská sýpka byla vybudována k uskladnění kontribučenského obilí u silnice vedoucí z Malenovic do Zlína na počátku 19. stol., v místech pozdějších baťovských továrních budov č. 13, 23 a 33. Roku 1927 byla budova sýpky zbourána. Pokluda, Zdeněk: *Zlín...c. d.*, s. 65, 67.

⁷⁴ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

⁷⁵ V tehdejších pramenech se tomuto pozemku říkalo na „Deštěnce“. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

⁷⁶ Ve firemních novinách „Sdělení“ z 24.4.1926 se dočteme: „*Jelikož staré hřiště SK Baťa za nádražím nevyhovovalo stále se rozmáhající činnosti v klubu, bylo asi před šesti týdny přikročeno k jeho celkové přestavbě. Předně hřiště pro fotbal a házenou byla zplanýrována, pískem a škvárem řádně ztužena, takže dnes jsou rovná jako stůl.*“

Uvnitř tribuny byly šatny pro sportovce i se sprchami, klubovna a místnost pro box. Náklady na stavbu tohoto moderního areálu přesáhly 100 000 Kč⁷⁷.

V pozdějších pramenech se dočítáme, že roku 1930 došlo k zatravnění fotbalového hřiště, což přispělo ke zvýšení hygieničnosti. Z dobových zpráv můžeme vyčíst, že lidé řadili toto zlínské sportoviště k těm nejlepším na Moravě vůbec⁷⁸.

Stadion sloužil nejen členům různých sportovních oddílů SK Baťa, ale i zlínské mládeži, která zdejšího prostranství mohla využívat zejména během letních prázdnin k provozování kopané, házené a dalších sportů⁷⁹.

Areál fungoval až do roku 1934, kdy se v těchto místech začalo s výstavbou dalších čtyř továrních budov⁸⁰.

Na jaře roku 1932 přinesly noviny doslova ze všech koutů republiky zprávu o výstavbě nové tzv. zlínské „Madison Square Garden“, tedy sportovní haly o 1000 metrech čtverečních, která po dostavbě sloužila nejen jako hala pro atletická a rohovnická utkání, tenisové turnaje, ale také jako přednáškový a taneční sál. Podle dobových novin podobná hala kromě Prahy nebyla nikde v republice⁸¹.

⁷⁷ Pokluda, Zdeněk: Zlín...c. d., s. 83. MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 299, i. č. 299, fol. 310. MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 286, i. č. 286, fol. 260. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 241.

⁷⁸ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 239.

⁷⁹ Pokluda, Zdeněk: Zlín...c. d., s. 84.

⁸⁰ Pokluda, Zdeněk: *Zlín*. Praha: Paseka, 2008, s. 84.

⁸¹ Zprávy přinesly například noviny z Prahy, Hradce Králové, Olomouce, Kroměříže nebo Nitra. MZA-PZ, fond Baťa, II/8, i. č. 131, fol. 78-161.

3. Sportovní odbory klubu

3.1. Míčové sporty

3.1.1. Kolektivní sporty

3.1.1.1. Kopaná

Po první světové válce došlo v roce 1919 k obnově SK Zlín, který se stejně jako jeho předválečný předchůdce orientoval nejdříve výhradně na kopanou.

O těžkých začátcích klubu si lze udělat představu z dobových pramenů: „*Nebylo žádných peněz, hráči si museli svoje sportovní potřeby pořizovati sami a hráli ve vlastních kopačkách a dresech.*“⁸²

Podpora firmy Baťa však byla stále patrnější, s čímž také souvisí zvyšující se zájem veřejnosti o vstup do klubu. Do roku 1927 se kromě prvního mužstva utvořilo ještě záložní a mládežnické družstvo. V brněnských Lidových novinách se dokonce dočítáme, že klub se za podpory firmy snažil přilákat nejlepší brněnské hráče právě do Zlína⁸³.

První poválečný zápas byl sehrán se soupeřem, na něhož Zlínští neměli dobré vzpomínky, totiž s SK Přerov. Pokus o „revanš“ však hráčům nevyšel a opět prohráli.

Již v roce 1922 byly sehrány první mezinárodní zápasy, a to s vídeňským klubem Brigitenauer Sportverein. S ním zlínské hráči sehráli dvě vyrovnaná utkání: v jednom se se soupeřem rozešli smírně 3:3, ve druhém dokonce dokázali zvítězit 4:3.

Roku 1924 vstoupilo družstvo do řad amatérské Unie fotbalové, v rámci které ihned téhož roku vybojovalo nejvyšší cenu – stříbrný pamětní pohár, když ve finále zdolalo ČSS Olomouc 4:0.

Jenže v roce 1925 Unie fotbalová zanikla a ambiciózní zlínský tým náhle trpěl nedostatkem silných soupeřů. A tak bylo rozhodnuto vstoupit do Československého svazu fotbalového, kde bylo mužstvo zařazeno do II. třídy Hanácké župy⁸⁴.

Po dobrých výkonech bylo „Obuvníkům“ umožněno se v březnu následujícího roku poprat o postup do I. třídy s týmy ČSS Olomouc, AC Slovácká Slavia a SK Kojetín. Po vítězstvích 2:1 nad Olomoucí, 4:0 nad Slováckou Slavií a 3:0 nad Kojetínem postoupilo zlínské mužstvo do první třídy Hanácké župy.

⁸² MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

⁸³ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 286, i. č. 286, fol. 250.

⁸⁴ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

Zde se od příštího roku staly standardními soupeři zlínských fotbalistů kluby SK Prostějov, SK Přerov, SK Hanácká Slavia, SK Olomouc, SK Hodolany a SK Sparta Prostějov⁸⁵.

První zápas byl hrán na půdě SK Hanácká Slavia, která byla před vlastním publikem pokořena v poměru 0:1. Vítězný start v této soutěži však nebyl poslední chvilkou, kdy se radovali zlínské borci. Vyjma SK Prostějov nenašlo mužstvo přemohitele⁸⁶.

Mimo to v tomto roce dobyli stříbrného poháru města Břeclavi na turnaji v Přerově a podnikli několik zájezdů za účelem sehrání přátelských utkání se vzdálenějšími týmy⁸⁷. S rostoucím věhlasem přibývalo také soupeřů, kteří se vypravili vyzvat domácí tým přímo do Zlína⁸⁸.

Záložní družstvo, „juniorka,“ s dorosteneckým výběrem sehrávaly utkání pouze v rámci regionu⁸⁹.

V roce 1926 došlo ve městě k velikému pozdvižení. Měl přijet ligový mistr AC Sparta Praha, který i přes některé ztráty v kádru v posledních dvou letech patřil stále k těm nejlepším mužstvům, a to nejen u nás, ale v celé Evropě. Vždyť během čtyř sezón 1920–1923 v padesáti domácích i zahraničních utkáních nejenže nenašel přemohitele, ale připsal si plný počet sta bodů, což je počin dodnes ojedinělý⁹⁰. Jenže Zlínské se vyšvihli k vynikajícímu výkonu a ve strhujícím zápase zvítězili 6:4.

O rok později sehrálo mužstvo zápas proti dalšímu věhlasnému soupeři: SK Slavia Praha, s níž se rozešlo smírně v poměru 3:3⁹¹.

Touha po měření sil se vzdálenějšími neznámými soupeři vedla borce k častým zájezdům nejen po celé Moravě, Čechách, ale také do zahraničí, kde v roce 1927 sehráli fotbalisté utkání ve Vídni a v Jugoslávii. Nutno však dodat, že k cestování po Moravě a Čechách byla určena tzv. zájezdová jedenáctka, která byla složena z dobrých hráčů, kteří z jakéhokoliv důvodu nemohli být součástí prvního mužstva⁹².

28. prosince 1927 přináší list Moravský večerník zajímavou zprávu o tom, že jisté pražské noviny pořádaly mezi fotbalovými příznivci našeho hlavního města anketu, která

⁸⁵ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 286, i. č. 286, fol. 126, 127, 137, 146, 151.

⁸⁶ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

⁸⁷ DSK Třebíč porazili 6:2 a 5:0, v Plzni zvítězili na SK Český Lev 3:1, prohráli pouze s plzeňskou Viktorií v poměru 1:2.

⁸⁸ SK Židenice, Praha VII. a SK Prostějov.

⁸⁹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

⁹⁰ Sekanina, Petr-Pešta, Jaroslav: TJ Sparta ČKD Praha 1893-1983. Almanach k 90. výročí. Praha, Panorama 1983, s. 74-80.

⁹¹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

⁹² Tamtéž.

mimopražská mužstva jsou podle nich nejlepší. Spolu s SK Hanácká Slavia bylo zlínské amatérské mužstvo ohodnoceno nejvýše⁹³.

Není tedy divu, že kopaná byla nejsilnějším a nejpočetnějším odborem SK Baťa. Zaregistrováno bylo 75 hráčů a 27 dorostenců. Dohromady měla čtyři týmy: první mužstvo, zájezdovou jedenáctku, juniorské družstvo a dorost⁹⁴.

Téhož roku dosáhl zlínský dorostenecký tým znamenitého úspěchu, když Hanácká župa nenalezla ve svém středu lepšího týmu. Mladíkům byl zcela právem předán pohár Hanácké župy⁹⁵.

V následujícím roce svými úspěchy a předváděnou hrou zcela zastínil dorostenecký tým všechna ostatní zlínská fotbalová mužstva. Celkem sehrál 30 zápasů, přičemž ani z jednoho neodešel poražen. Připsal si celkem 27 vítězství a tři remízy při neuvěřitelném skóre 105:18. O kvalitě místních chlapců svědčí také fakt, že hned devět hráčů bylo vybráno do Mužstva Hanácké župy⁹⁶.

Hořkou příchuť porážky zažily nejenom celky z celé republiky, ale také ty zahraniční⁹⁷. Ještě dlouho se například vzpomínalo na vítězství mladých Baťovců nad dorostem Admiry Vídeň v poměru 10:0.

Přesto však pohár Hanácké župy zůstal zlínskými borci neobhájeni. Nikoliv však vinou porážky, ale vinou osudu, když finálové utkání s SK Prostějov skončilo nerozhodně, ale díky lepšímu skóre slavil prostějovský soupeř⁹⁸.

V roce 1929 vedení klubu zajistilo mužskému fotbalovému týmu další přátelská utkání s atraktivními zahraničními mužstvy. Na přelomu června a července uspořádalo fotbalové mužstvo turné po Jugoslávii, při němž nejprve dosáhlo hladkých vítězství nad týmy Radnický SK Nové Sady a Vovodina Nové Sady v poměru 3:1, respektive 4:1. Na začátku července dokázali „Obuvníci“ v Lublani po dramatickém průběhu utkání strhnout vítězství na svou stranu nad tamní Ilirií. V říjnu pak hostilo obuvnické město populární německé mužstvo Sportvereinigung Ratibor 03, nejlepší celek tehdejšího německého Horního Slezska⁹⁹.

V létě téhož roku se dočkali i zlínské dorostenci zajímavého soupeře, to když dorost Bohemians Praha v rámci svého moravského turné zavítal i do města obuvi. Domácí vstoupili do utkání velice ustrašeně a již během první půle jim soupeř utekl na rozdíl tří branek. Svou

⁹³ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 286, i. č. 286, fol. 188.

⁹⁴ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ Výběr nejlepších fotbalistů dané kategorie v rámci Hanácké župy.

⁹⁷ Z šeských družstev to bylo vítězství nad dorostenci AC Sparta Praha 2:1 ve Zlíně, nad mistry východočeské župy SK Pardubice, západomoravské župy SK Husovice a slezské župy S. SK Vítkovice.

⁹⁸ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

⁹⁹ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 286, i. č. 286, fol. 213, 215, 225.

pasivitu však zlíňští mladíci vynahradili v druhé půli kvalitním výkonem a podařilo se jim docílit vyrovnání¹⁰⁰.

9. března 1930 se z pověření výboru Hanácké fotbalové župy konaly ve Zlíně sportovní oslavy 80. narozenin prezidenta republiky T. G. Masaryka.

Dopoledne se nejdříve sešla mimořádná slavnostní schůze ve zdejším zámku, na níž byli účastni vrchní představitelé moravského sportu a čestní hosté, mezi nimiž samozřejmě nechyběl starosta města Zlína Tomáš Baťa, dále pak například velitel 7. pěší divize generál Weiss nebo předseda Československé asociace fotbalové profesor Pelikán. Na schůzi byly čteny pozdravné dopisy ze všech možných spolků, klubů a svazů po celé republice, součástí byla i přednáška profesora Pelikána o vztahu prezidenta Masaryka ke sportu. Jemu byl také ze schůze odeslán holdovací telegram.

Po poledni byla na programu dvě exhibiční fotbalová utkání na prapory pestře vyzdobeném stadionu. Četné obecenstvo po doznění tónů státní hymny mohlo zhlédnout souboj dvou vojenských jedenáctek: olomoucká posádka se utkala s jedenáctkou složenou z posádek Prostějova, Kroměříže a Lipníku. Na tento zápas navázalo hlavní klání mezi výběrem severní části Hanácké župy a výběrem jižní části Hanácké župy, v němž jihohanáci zvítězili drtivým rozdílem 6:0¹⁰¹.

V témže roce do Zlína zavítalo několik profesionálních týmů, hrajících I. státní ligu. V červenci například na Valašsko zavítal SK Nuselský, který zde utrpěl porážku v poměru 2:3. Stejným skóre skončilo i přátelské utkání s SK Náchod, byli to však tentokrát domácí, kdo opouštěli hrací plochu se sklopenými hlavami. Mimo to na zdejší hřiště vyběhli také hráči SK Slavia Praha a SK Viktoria Žižkov¹⁰².

Vrcholem sezóny byl jistojistě příjezd nejslavnějšího týmu Československa: AC Sparta Praha. Utkání bylo sehráno v jednu zářijovou neděli za bouřlivé kulisy, kterou vytvořilo na 7 000 platících diváků, což byla zdejší rekordní návštěva¹⁰³. Sparta, v jejímž kádru nastoupilo hned několik reprezentantů, byla po většinu utkání dominantním mužstvem a brzy také získala dvoubrankové vedení. Domáci se však nevzdali a do konce hrací doby vsílili alespoň jeden čestný gól, kterým uzavřeli skóre na 1:2¹⁰⁴.

¹⁰⁰ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 286, i. č. 286, fol. 221.

¹⁰¹ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 287, i. č. 287, fol. 4. MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 286, i. č. 286, fol. 226.

¹⁰² MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 287, i. č. 287, fol. 5, 6. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 239.

¹⁰³ Vstupenka stála 15-20 Kč.

¹⁰⁴ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 287, i. č. 287, fol. 8.

Jelikož Baťovci udělali na Pražany velký dojem, o několik dnů později přišla na zlínský fotbalový odbor pozvánka k odvetě, která se tentokrát měla hrát v Praze na Letné. Pro zlínský klub bylo velkou ctí tuto nabídku přijmout¹⁰⁵.

A aby dobrých zpráv pro zlínský klub nebylo málo, tři zlínské hráči si svými výkony vysloužili pozvánku do kádru amatérského reprezentačního mužstva, které sehrálo přátelské utkání s obdobným výběrem Maďarska¹⁰⁶.

Vraťme se však k plánovanému výjezdu zlínských fotbalistů do Prahy. I přes to, že Sparta nemohla kvůli ve stejný den hranému reprezentačnímu utkání s Belgií nasadit některé osvědčené borce, pro všechny zlínské fotbalové nadšence šlo doslova o svátek. Zápas byl dokonce z popudu propagačního oddělení firmy Baťa vysílán nejen v československém, ale také v zahraničním rozhlasu.

Před 4 000 diváky se podle dobového tisku sehrálo krásné utkání, okořeněné sedmi brankami – bohužel hned šest z nich padlo do sítě hostů. Skóre po závěrečném hvizdu ale v žádném případě neodpovídalo dění na hřišti. Hosté měli mnoho skvělých brankových příležitostí, které však zejména díky střelecké impotenci zůstaly nevyužity. Všichni, kdož viděli utkání, se shodli, že SK Baťa rozhodně dobře reprezentoval amatérský fotbal¹⁰⁷.

I přes utrpené prohry však výsledky potvrzují již dlouho známý fakt, totiž že fotbalisté SK Baťa jsou schopni konkurovat i těm nejlepším českým profesionálním týmům.

Mnoho protivníků navíc oceňovalo fair-play hru zlínských borců, která nebývala běžnou záležitostí¹⁰⁸.

Brněnské noviny *Náš týden* přinesly 27. června 1931 informaci, že se na Moravě uvažuje o vzniku profesionální ligy, která do té doby existovala pouze v Čechách. K myšlence zavedení profesionalismu se mezi prvními hlásil také SK Baťa. Kromě něj se počítalo s účastí SK Prostějov, Slovanu Moravská Ostrava, Moravské Slavie, SK Přerov a SK Moravská Ostrava¹⁰⁹.

Rok 1931 přinesl také velké množství atraktivních, oku lahodících utkání zlínské jedenáctky. Jeden zápas se ale od ostatních zcela odlišoval. Jistě ne zápalem, bojovností, ani chutí po vítězství. Netradičnost střetnutí však spočívala v jeho aktérech. 26. července 1931 se v rámci baťovského sportovního dne odehrálo exhibiční střetnutí mužstva firmy Baťa proti

¹⁰⁵ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 287, i. č. 287, fol. 11.

¹⁰⁶ Tamtéž, fol. 12.

¹⁰⁷ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 287, i. č. 287, fol. 11-13.

¹⁰⁸ Tamtéž, fol. 39.

¹⁰⁹ Tamtéž, fol. 42.

jedenáctce Vlasty Buriana, jednoho z nejpůvodnějších československých komiků. Zápas, „...ač místy se zvrhnuv v obrovskou psinu, skončil pro Bařu scorem 10:5¹¹⁰.“

Vrátíme-li se však k vážnějším střetnutím, dvě události můžeme označit za vrchol sezóny, nejen pro hráče, ale také pro fanoušky. Ti byli svědky dvou podívaných s velmi vzácnými aktéry.

V prvním případě šlo o příjezd mařarského profesionálního celku Nemzeti FC Peřt. Za podpory 2 000 přihlížejících diváků domácí mužstvo zaskočilo favorita utkáním kvalitní obrannou hrou a díky rychlým brejkům a přesnému zakončení k radosti všech přítomných dosáhlo vítězství 3:1.

V druhém případě vedení fotbalového odboru získalo k přátelskému utkání švédského mistra AIK Stockholm. Soubor vzbuzoval ohlas po celé republice, mluvilo se nejen o vrcholu zlínské fotbalové činnosti v celé jeho historii, ale také o vrcholu celé hanácké kopané, což dokazuje rekordní návštěva 9 000 diváků a živý rozhlasový přenos, jenž byl komentován populárním českým hlasatelem panem Lauferem.

Prosincový zápas, jenž byl velmi netradičně zahájen vyhozením míče synem Tomáše Bati z letiště letadla, skončil nakonec šťastněji pro švédské mistry, kteří zvítězili 1:0¹¹¹.

Rok 1931 se však nesl také v duchu nesportovní politiky SK Bařa. Klub tak dlouho marně toužil po titulu mistra hanácké župy, který mu často unikl doslova „mezi prsty,“ že se po rozhodujícím utkání sezóny s SK Olomouc, jež Zlínští prohráli 1:0, odhodlali k podání stížnosti k protestní komisi Hanácké župy. V ní poukazovali na dva problémy.

Utkaní se hrálo na jiném hřišti, než bylo původně nahlášeno, a změna nebyla oznámena doporučeným dopisem. Přitom však byla ústně dostatečně v předstihu nahlášena přímo župě. SK Bařa však trval na tom, že k tomu muselo dojít pouze doporučeným dopisem.

Druhou věcí, na kterou si klub stěžoval, bylo vystřídání olomouckého brankáře během zápasu, ač nebyl vůbec zraněn.

Byť obrovská malichernost obou případů je zřejmá, protestní komise rozhodla ve prospěch SK Bařa a v novinách po celé republice vycházely posměšné a kritické články o tom, že zlínskému klubu je jedno, jestli titulu dosáhne na hrací ploše nebo na jednacím stole¹¹².

Tato událost se rozhodně neslučuje se zásadami fair-play a pošpiňuje lesk, jehož sportovní klub dosáhl v minulých letech své existence.

¹¹⁰ MZA-PZ, fond Bařa, II/8, e. č. 287, i. č. 287, fol. 47.

¹¹¹ Tamtéž, fol. 43, 51. MZA-PZ, fond Bařa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240.

¹¹² MZA-PZ, fond Bařa, II/8, e. č. 287, i. č. 287, fol. 49.

Po získání historicky prvního titulu v I. třídě Hanácké župy za sezónu 1931–1932, které však provázejí výše uvedené nepříliš pozitivní události, došlo k zahájení bojů o postup do prvního ročníku celostátního fotbalového amatérského mistrovství. Toho se mělo zúčastnit osm nejlepších klubů republiky: dva nejlepší kluby první pražské třídy, mistr českého venkova, mistr Moravy a Slezska, mistr Slovenska, dva zástupci německého svazu a vítěz kvalifikačních zápasů, jichž se zúčastní třetí klub z Prahy, druhý z mistrovství Moravy a poražený z finále českého venkova¹¹³.

Soupeři Zlína v bojích o nejlepší moravskoslezské mužstvo byly západomoravský mistr SK Žabovřesky a slezský mistr SK Slovan Moravská Ostrava¹¹⁴.

Prvního jmenovaného „přejel“ ve dvojzápase zlínský tým s celkovým skóre 11:1. S druhým soupeřem nebyla partie o mnoho vyrovnanější: SK Baťa roznesl Slovan ve dvojzápase 9:3, díky čemuž se nejenom premiérově stal mistrem země Moravskoslezské, ale postoupil také do celostátního amatérského mistrovství¹¹⁵.

V něm družstvo SK Baťa vypadlo hned v prvním kole s FK Karlsbader. V rozhodujícím třetím zápase, hraném na neutrální půdě na stadionu Slavie Praha, Zlínští, i díky četným zraněním, prohráli 1:2¹¹⁶.

3.1.1.2. Házená

První družstvo zlínské házené bylo založeno v poválečných letech, kdy od roku 1921 začaly zlínské ženy provozovat tento sport. Klání se konala na místě trhoviska u kontribučenské sýpky, později v místě nově zbudovaného fotbalového hřiště u řeky Dřevnice. Zlínské házenkářky se brzy zařadily mezi nejlepší týmy na Moravě¹¹⁷.

Mužská část zájemců, usilující o vznik vlastního oddílu, se dočkala až v roce 1925. Jak ženské, tak mužské družstvo se stalo součástí Československého svazu házené.

Hned v první sezóně roku 1926 se mužský oddíl stal jedním z nejlepších ve II. třídě Hanácké župy, kterou následujícího roku dokonce vyhrál. Zájem o házenou vzrůstal takovým tempem, že brzy v baťovském Zlíně existovaly celkem dva mužské výběry¹¹⁸.

¹¹³ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 287, i. č. 287, fol. 66.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ MZA-PZ, Baťa II/7, e. č. 1912, i. č. 28. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 241.

¹¹⁶ Série byla hrána standardně na dva zápasy – jeden domácí, druhý venkovní. Jelikož však oba zápasy skončily nerozhodně, hrál se třetí – rozhodující – na neutrální půdě. MZA-PZ, Baťa II/7, e. č. 1912, i. č. 28.

¹¹⁷ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

¹¹⁸ Tamtéž.

Prvního obrovského úspěchu zlínského oddílu házené bylo ale dosaženo oddílem ženské házené. Házenkářky dokázaly 8. října 1927 ve vypjatém finálovém zápase porazit slavné družstvo Slavie Praha, čímž zvítězily v šampionátu Československé republiky¹¹⁹.

Na tomto místě je dobré se zmínit také o účasti třech zlínských házenkářek – M. Janderové, J. Janderové a M. Šáňové – na II. světových ženských hrách v Göteborgu v roce 1926, z nichž reprezentantky přivezly domů velký stříbrný pohár za celkové vítězství¹²⁰.

I v roce 1928 byly dvě zlínské hráčky – Šáňová a Ryšánková – povolány k reprezentačnímu utkání, tentokrát proti Jugoslávii¹²¹.

Roku 1929 se družstvo ženské házené SK Baťa opět stává mistrem republiky, když poráží SK Slavii Praha 4:3. Vítězství bylo o to sladší, že se finále hrálo před zlínským publikem¹²².

V následujících letech však činnost ženské házené upadla, což se dalo částečně vysvětlit nejen odchodem některých klíčových hráček, ale především úbytkem klubů, které tuto činnost provozovaly. Mužská házená dokonce svou činnost pro nedostatek hráčů přerušila úplně¹²³.

Byť i v dobách této krize byl ve Zlíně dostatečný počet zájemkyň o tento sport, až v roce 1931 lze po návratu některých hráček mluvit o opětovném zkvalitnění ženského družstva, které hned vyhrálo turnaj v házené, pořádaný zlínským Sokolem¹²⁴.

V následujícím roce bylo po několikaleté přestávce obnoveno mistrovství Hanácké župy ženských družstev. Účastnily se však pouze čtyři družstva, mezi nimiž zlínská děvčata jasně vládla: mistrovství vyhrála s neuvěřitelným skóre 49:3.

Tímto vítězstvím se také kvalifikovala do celostátního mistrovství, ve kterém vybojovala hezké čtvrté místo.

Družstvo mužů v roce 1932 sehrálo pouze několik přátelských utkání¹²⁵.

¹¹⁹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

¹²⁰ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 297, i. č. 297, fol. 3, 4.

¹²¹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

¹²² MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 300, i. č. 300, fol. 402.

¹²³ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 239. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240.

¹²⁴ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240.

¹²⁵ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 241.

3.1.1.3. Volejbal

Na Moravě koncem dvacátých let nebylo pro tento sport ještě pevné administrativní ústředí, což značně omezovalo činnost všech volejbalových mužstev. Přesto se již v roce 1928, kdy bylo založeno i zlínské družstvo, konalo menší mistrovství Moravy, na kterém se zlínské volejbalistky umístily na čtvrtém místě¹²⁶.

Až v roce 1931 došlo k výraznějšímu úspěchu, když se zlínské družstvo umístilo na turnaji O přebor středomoravského okrsku v Přerově na třetím místě, čímž se kvalifikovalo na republikové mistrovství, které se konalo v Pardubicích v rámci podniku Všesportovní výstava. Zde však mužstvo nezaznamenalo žádný větší úspěch¹²⁷.

Rok 1932 s sebou přinesl střetnutí zlínských volejbalistek proti mistru republiky Sokolu Kroměříž. „Obuvníci“ prohráli 4:1¹²⁸.

3.1.1.4. Souhrn

Ze všech kolektivních sportů, které byly provozovány v rámci SK Baťa, byl jednoznačně tím nejvýznamnějším fotbal. Tento odbor měl ve Zlíně nejenom nejdelší tradici ze všech ostatních odvětví, ale patřil i mezi nejpočetnější odbory klubu. Zlínské fotbalistky byly jedny z nejlepších mužstev na Moravě, což rok co rok potvrzovali – ať už v různých přátelských nebo mistrovských utkáních. Mimo to se mohli diváci i samotní hráči těšit z návštěv známých a slavných soupeřů – například AC Sparty Praha nebo SK Slavia Praha. Tato utkání byla vždy ozdobou celého městského sportovního roku, čemuž odpovídaly i mnohatisícové návštěvy obecnosti.

Odbory házené a volejbalu již nedosáhly takového věhlasu a popularity. Oba měly do jisté míry společný problém nedostatku soupeřů. Máme-li přesto vyzdvihnout jeden z nich, byl by to určitě odbor házené. A to zejména házené žen, neboť jejich družstvo se dokázalo zařadit mezi nejlepší republiková mužstva a několik zlínských hráček se navíc stalo reprezentantkami Československé republiky.

¹²⁶ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

¹²⁷ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240.

¹²⁸ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 241.

3.1.2. Individuální sporty

3.1.2.1. Tenis

Počátky zlínského „lawn-tenisového odboru“ se datují do roku 1923, kdy byla dohotovena první hrací plocha a nedlouho nato došlo k uspořádání ustavující schůze nového tenisového odboru¹²⁹.

Kolem tenisu nebylo nikdy tolik ruchu a humbuku jako například kolem kopané, přesto si tento odbor udržoval pozici jednoho z nejpočetnějších oddílů v klubu. O to citlivěji byl však vnímán nízký počet hracích ploch, který všechny členy rozhodně nemohl uspokojit. Tento problém byl vyřešen až v roce 1934 výstavbou osmi nových hřišť v rámci nově otevřeného stadionu¹³⁰.

Členové oddílu v prvních letech nastupovali pouze k volným utkáním mezi sebou navzájem nebo proti ostatním klubům v okolí. Máme zprávy i o účasti na několika menších turnajích¹³¹.

V roce 1928 pozval klub do Zlína tři nejlepší moravské tenisty: Zaorálka, Maršálka a Šněvajse, kteří sehráli za velkého diváckého zájmu několik exhibičních utkání se zlínskými tenisty¹³².

Až v roce 1930 došlo k vypsání prvního ročníku župního mistrovství, což konečně dodalo tomuto sportu nový náboj. Zlínský klub byl však v první sezóně zařazen do II. třídy mistrovství Středomoravské župy, která, jak se ukázalo, byla pro Baťovce až příliš jednoduchá. Ve všech sehraných zápasech zlínský oddíl hladce zvítězil, čímž si řekl o postup do I. třídy, kde konečně mohl poměřit síly s vyrovnanějšími soupeři¹³³.

V roce 1931 se na zlínských dvorcích představil přední český daviscupový hráč Pavel Macenaur, který sehrál s místními tenisty několik exhibičních utkání¹³⁴.

¹²⁹ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 299, i. č. 299, fol. 428.

¹³⁰ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 243.

¹³¹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237, 238.

¹³² MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

¹³³ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 239.

¹³⁴ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240.

3.1.2.2. Stolní tenis

První tabletenisový stůl se vyskytl u rodiny Baťů již na konci dvacátých let 20. stol. Jednalo se však o ryze soukromou koupi a ani ti, jež se u něj oháněli pálkami – tedy příslušníci rodiny Baťa nebo jejich přátelé – nebyli organizováni v žádném spolku¹³⁵.

Jelikož se jim tento sport zdál jako vhodné využití volného času, chtěli jej rozšířit i mezi širší veřejnost. A tak došlo k zakoupení dalších stolů, které již mohly sloužit širšímu okruhu zájemců¹³⁶.

A tak v říjnu 1931 vznikl ve Zlíně odbor stolního tenisu. Ten byl ihned přihlášen do Československé asociace tabletenisové a od následujícího roku začali členové hrát mistrovskou soutěž. V ní však k žádnému zaznamenaníhodnému výsledku nedošlo¹³⁷.

V roce 1932 přijeli do Zlína hráči Vysokoškolského sportu Praha, jednoho z nejlepších tabletenisových klubů v republice, aby zde poměřili síly s místními borci. Za hojně návštěvy publika ale zlínská hráči prohráli všech dvanáct zápasů, z nichž navíc získali pouze jediný set¹³⁸.

3.1.2.3. Souhrn

I na příkladu těchto dvou sportovních odvětví lze vypožorovat snahu vedoucích představitelů klubu ke sjednávání přátelských zápasů s atraktivními soupeři pro zlínské hráče. I přes to, že kolem těchto dvou odvětví nebylo tolik vzruchu jako například kolem kopané a ani jejich činnost nebyla tak výrazná, tenis i stolní tenis si našly v řadách zlínských obyvatel mnoho příznivců. Tenisový odbor byl dokonce jedním z nejpočetnějších v klubu. Tím víc byl však pociťován nedostatek hracích ploch, který do značné míry omezoval činnost odboru.

¹³⁵ Janků, Jindřich: 100 let tělovýchovy...c. d., s. 20.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240, 241.

¹³⁸ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 300, i. č. 300, fol. 390.

3.2. Úpolové sporty

3.2.1. Box

V pramenech se také dozvídáme o počátcích boxu ve Zlíně. To si několik kamarádů na počátku 20. let opatřilo kožené rukavice, kterými se pak ve vypuštěném bazénu častovali s cílem zpevnit tělo a naučit se bránit proti silnějšímu soupeři¹³⁹.

Po několika trénincích v myslích boxerů vyvstala potřeba předvést se zlínské veřejnosti a vycestovat poměřit síly s kluby mimo hranice města. Prvním soupeřem byl AC Türk z Brna, který zlínské hoši porazili v poměru 3:1¹⁴⁰.

Rostoucí sebevědomí a sebedůvěra vyvrcholily v Praze na celostátním mistrovství roku 1926. Zde zlínský boxer Puskailer k překvapení všech ovládl svou kategorii lehké váhy a zvítězil. Ani ostatní tři účastníci nezahabili své město a svůj klub a v novinách po celé republice se psalo o budoucích šampiónech¹⁴¹. Puskailer na sebe upozornil zdaleka nejvíce a dokonce se stal členem reprezentačního výběru ČSR v utkání proti Maďarsku. V něm však na body prohrál s maďarským boxerem Ehrimem¹⁴².

O rok později zvítězil Jarka Cekota v pérové váze na mistrovství Moravy, které se konalo v lednu 1927 ve Zlíně¹⁴³.

Mimo to se zlínský rohovnický oddíl předvedl v dalších meziklubových kláních po republice i v zahraničí a při různých sportovních slavnostech v okolí Zlína. Bohužel v konfrontaci s těmi nejlepšími oddíly SK Slovan Vídeň a Boxing Club Smíchov utrpěli Zlínské porážky a ukázalo se, že borcům z obuvnického města schází pravidelný trénink¹⁴⁴.

Přesto však oddíl vykazoval i nadále dobrou činnost, jež si ve městě našla mnoho obdivovatelů, kteří pravidelně a rádi navštěvovali rohovnická utkání.

Největší radost všem fanouškům dělali i v dalších letech dva již jmenovaní boxeři – Puskailer a Cekota. Oba se zúčastnili celostátního mistrovství v roce 1928, na němž však byli nuceni čelit nepříjemnému překvapení. Oba byli při vážení kvůli pár dekagramům navíc přesunuti do vyšší váhové kategorie, čímž byli v nadcházejících zápasech automaticky silně handicapováni.

¹³⁹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ Například známý propagátor boxingu té doby v ČSR Vohryzek poznamenal: „Zkoťte je a budou všichni mistři.“

¹⁴² Lehká váha: do 67,5 kg. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

¹⁴³ Pérová váha: do 61 kg. MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 298, i. č. 298, fol. 253.

¹⁴⁴ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

Oba však ukázali bojovnost a statečnost a s nepříjemnou situací se poprali více než důstojně: Cekota vypadl až v semifinále na body, Puskailer se probojoval dokonce až do finále, kde však také na body podlehl mohutnějšímu soupeři¹⁴⁵.

V následujícím roce si vše oba vynahradili na mistrovství Moravy. Puskailer rozhodným vítězstvím získal první místo ve welterové váze¹⁴⁶. Ve zlínských novinách Sdělení se psalo: „*Soupeřem Puskailerovým ve finále byl Grünner (Akad. B. C. Brno), jehož Puskailer hned v prvním kole poslal na 7 vteřin k zemi. Ve třetím kole musel být zápas pro Grünnerovu neschopnost přerušen a Puskailer prohlášen vítězem*“¹⁴⁷.

Jarka Cekota na stejné akci získal druhé místo v pérové váze, když až ve finále byl poražen olomouckým Bakonyim. Připočítáme-li umístění dalších zlínských zástupců – druhé místo v těžké váze a třetí místo ve welterové váze – můžeme rozhodně prohlásit, že rohovnický odbor SK Baťa byl jedním z nejlepších na Moravě¹⁴⁸.

V témže roce vedení rohovnického odboru SK Baťa zajistilo příjezd zástupců jednoho z nejlepších německých boxerských klubů Heros Berlín. A ti své kvality potvrdili také v ringu. Ani Puskailer, ani Cekota nedokázali odrazet rychlé výpady soupeře a oba prohráli. Jelikož zlínský rohovnický oddíl nedisponoval v té době ještě rohovníky polotěžké váhy, za soupeře německému Völknerovi byl vybrán mistr ČSR Hocký, který nakonec po krásném zápase zaznamenal alespoň jedno čestné vítězství české strany¹⁴⁹.

Mnoho novin po republice přinášelo již na začátku roku 1928 zprávu, že dva výteční vídenští rohovníci – Pospíšil a Vaněk – přecházejí k SK Baťa. Nikoliv však z důvodů sportovních, ale především z důvodů pracovních, jelikož oba byli vyučení obuvníci, ale ani jeden nemohl v rakouském hlavním městě sehnat práci. Tu jim nabídly až závody Baťa, v důsledku čehož se oba přestěhovali do obuvnického města¹⁵⁰.

A byl to především Vaněk, který v „barvách“ klubu Baťa zazářil. Stal se mistrem Moravy, obsadil druhé místo na mistrovství Rakouska v roce 1930 a svými výsledky si vysloužil pozvánku do rakouské reprezentace¹⁵¹.

Jula Puskailer, nejúspěšnější zlínský boxer, se na podzim roku 1930 rozloučil s klubem a se Zlínem, když odcestoval do Jižní Ameriky¹⁵².

¹⁴⁵ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

¹⁴⁶ Do 72 kg.

¹⁴⁷ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 298, i. č. 298, fol. 245.

¹⁴⁸ Těžká váha: nad 87 kg. MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 298, i. č. 298, fol. 245.

¹⁴⁹ Polotěžká váha: do 81 kg. MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 298, i. č. 298, fol. 243.

¹⁵⁰ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 289, i. č. 289, fol. 7.

¹⁵¹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 239.

¹⁵² MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 239.

V témže roce se vedení odboru rozhodlo více se věnovat výchově mladých talentů. Došlo k náboru velkého množství dorostenců, především z řad mladých mužů, a rohovnický oddíl se stal jedním z nejpočetnějších odborů klubu¹⁵³.

A tato snaha přinesla ovoce hned v následujícím roce. Vhodným doplněním odboru o borce nejvyšší váhové kategorie nejenže opět vzrostl počet členů, ale o rohovnické zápasy ještě vzrostl již tak velký zájem zlínských obyvatel. Hala, v níž se konaly zápasy, bývala doslova nacpaná k prasknutí. Vždyť na některá klání dorazilo přes 4 000 diváků¹⁵⁴.

Vyznamenala se především nová akvizice Franek, boxující v těžké váze, který zvítězil na mistrovství města Olomouce. Na stejném podniku zástupce SK Baťa Sadko zvítězil i ve střední váhové kategorii¹⁵⁵.

Po vítězství nad AFK Žižka v poměru 9:7 získal zlínský rohovnický oddíl v roce 1931 putovní pohár časopisu Moravské slovo. Největším překvapením zde bylo vítězství Franka nad amatérským mistrem republiky Ambrožem. Zlínský o deset kilo těžší boxer svého obratnějšího soupeře unavil a po třetím kole se mohl radovat ze senzačního vítězství na body¹⁵⁶.

Osud je oba zanedlouho svedl opět dohromady. Tentokrát však stáli na stejné straně, když se potkali ve výběru Moravy, který v ostře sledovaném přátelském klání vyzval družstvo Maďarska¹⁵⁷.

Neveselí zážitek zažili diváci také při startu polských reprezentantů proti rohovníkům SK Baťa v červnu 1931 nebo při příjezdu drážďanského boxerského týmu, jenž nebyl tvořen nikým menším než mistry celé říše či alespoň jednotlivých zemí, čemuž odpovídala také divácká návštěva, která přesáhla 3 500 diváků. Zlíňští tenkrát na body podleli 6:10¹⁵⁸.

V roce 1932 se na pomyslné výsluní dostali dva borci: Sadko, který se probojoval až do finále mistrovství ČSR ve střední váze, a Havelka, jenž se dostal do stejné fáze mistrovství Moravy a dokonce dvakrát reprezentoval Československo v mezinárodních zápasech¹⁵⁹.

¹⁵³ Rohovnický odbor měl dokonce o 20 členů víc než odbor fotbalový, tedy 121. Tamtéž.

¹⁵⁴ Odbor měl již 154 členů –hned po fotbalovém a tenisovém třetí největší odbor klubu a jeden z největších amatérských rohovnických oddílů v republice.MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 239.

¹⁵⁵ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240.

¹⁵⁶ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 289, i. č. 289, fol. 33.

¹⁵⁷ Tamtéž, fol. 35.

¹⁵⁸ Polským reprezentantům podleli Baťovci 12:4. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240.MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 298, i. č. 298, fol. 222.

¹⁵⁹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 241.

3.2.2. Zápas

Zlínští muži pěstovali kromě boxu také další úpolový sport: zápas řeckořímský¹⁶⁰.

Podobně jako tomu bylo u boxu, stejně tak i první zápasníci se začali scházet jako dobrovolníci bez fungování uvnitř jakékoliv organizace. Tito zájemci neměli stálého trenéra ani pravidelné tréninky. I přes to se zápasníkům zachtělo ukázat své umění veřejně. K prvnímu takovému zápasu došlo při oslavách 1. máje roku 1924. To však bylo na dlouhou dobu poslední vystoupení¹⁶¹.

Až koncem roku 1926 došlo k oživení těžké atletiky ve Zlíně a utváření prvních obrysů odboru, který zaštiťoval tento sport v rámci SK Baťa. Samotnou činnost odbor zahájil od ledna roku následujícího, přičemž stále se jednalo převážně o nepravidelná cvičení. Odbor se stal součástí Československého svazu těžké atletiky, jak se tehdy nazývala tato sportovní disciplína¹⁶².

První veřejné vystoupení nového oddělení SK Baťa – turnaj o přebor klubu – se uskutečnilo 22. dubna téhož roku za účasti četného zlínského obcenstva. Nejlepším ze startujících se stal Antonín Böhm¹⁶³.

Tímto počinem byla odstartována řada meziklubových klání, zejména s AK Ctibor Prostějov a ČAK Žižka Přerov – pro Zlínské bohužel většinou neúspěšných. Zástupci odboru se v roce 1927 neumístili ani na mistrovství ČSR.

Atleti však nabrali četné zkušenosti, které je donutily zvýšit tréninkovou zátěž, a tak v roce 1928 trénovali již třikrát týdně ve vlastní tělocvičně, pod dohledem pánů Ctibora a Bozděcha¹⁶⁴.

A právě Jenda Bozděch je osobnost, která v této práci nesmí být opomenuta¹⁶⁵. Jde o nejvýznamnější osobnost odboru, která dalece předčila všechny ostatní borce. Jen v letech 1928 a 1929 zvítězil ve všech mistrovstvích své váhy v zápase řeckořímském: na mistrovství ČSR, Moravy a Slezska, Slovenska i Čech. Dokonce se v roce 1928 úspěšně kvalifikoval na olympijské hry, když ve veliké konkurenci všech závodníků republiky skončil na druhém místě¹⁶⁶.

¹⁶⁰ Mimo to bylo ještě provozováno přetahování lanem a vzpírání břemen –všechny tři disciplíny fungovaly pod společným názvem těžká atletika. Tato odvětví však nedosáhla žádného většího významu.

¹⁶¹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

¹⁶² MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240.

¹⁶³ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

¹⁶⁴ Tamtéž. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

¹⁶⁵ V knize *100 let tělovýchovy a sportu ve Zlíně 1897-1997* je chybně uveden jako Jan Bezděk.

¹⁶⁶ Zápasil ve váhové kategorii do 62 kg. MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 290, i. č. 290, fol. 265. MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 299, i. č. 299, fol. 170. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

Jelikož však zatoužil po vyšších cílech a výzvách, odešel od SK Baťa do Prahy, kde od roku 1930 startoval za SKEP Praha¹⁶⁷.

V roce 1928 byl Zlín poctěn možností pořádat mistrovství Moravy a Slezska v zápase, které bylo hodnoceno jako jedno z nejuspěšnějších akcí svého druhu v republice, když se sem sjeli ti nejlepší závodníci z celého Československa. SK Baťa se v konečném pořadí umístil na třetím místě¹⁶⁸.

Po odchodu Jana Bozděcha se jeho role důstojně ujal Antonín Čermák, který v roce 1930 vybojoval druhá místa ve střední váze v zápase řeckořímském na mistrovství Moravy a Slezska a mistrovství Slovenska. František Palacký pak na mistrovství Moravy a Slezska získal třetí místo¹⁶⁹.

Stejného podniku se účastnili zlíňští borci i v roce následujícím, bohužel ani v tomto případě nikdo nedosáhl na metu nejvyšší: Čermák s Burdou zaznamenali druhá místa ve svých váhových kategoriích, další tři Baťovci dosáhli třetích míst¹⁷⁰.

Rok 1932 byl na úspěchy velice skoupý. Pouze Holub se umístil na mistrovství Moravy a Slezska v těžké váze na třetím místě. Neúspěchy byly dány tím, že mnoho závodníků a trenérů v tomto roce z existenčních důvodů opustilo klub¹⁷¹.

3.2.3. Souhrn

Zlíňští sportovci, kteří ve dvacátých a na počátku třicátých let pěstovali tato dvě úpolová sportovní odvětví, dosáhli mnohých úspěchů v rámci republikových mistrovství. Diváci, kteří v hojném počtu navštěvovali především zápasy v boxu, mohli sledovat výkony například Jana Bozděcha nebo July Puskillera, které můžeme právem zařadit mezi nejlepší sportovce svých odvětví v této době. Není tedy divu, že především box patřil počtem svých činných členů k větším odborům SK Baťa.

¹⁶⁷ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 299, i. č. 299, fol. 170.

¹⁶⁸ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

¹⁶⁹ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 299, i. č. 299, fol. 169. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 239.

¹⁷⁰ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240.

¹⁷¹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 241.

3.3. Lehká atletika

O nejstarším lehkootletickém oddílu SK Baťa jsou zprávy již z roku 1921. Činnost tohoto odboru, který se posléze stal součástí Československé atletické asociace, se v jeho počátcích orientovala především na místní soutěže, jakými bylo množství kratších propagačních závodů Zlínem nebo Baťův silniční běh na 20 kilometrů po Zlíně a jeho okolí. Četné jsou zprávy také o účasti Baťovců na přespolních bězích, jež se konaly v nedalekém i vzdálenějším okolí¹⁷².

Takto se zástupci SK Baťa účastnili i mistrovství republiky v přespolním běhu, které se konalo v roce 1926 na dráze SK Slavia Praha na Letné. O nadějích zlínských hochů mluví list České slovo takto: „Z ostatních klubů vyšle snad SK Baťa Zlín své mladé mužstvo, které přesto, že nemá nadějí na nějaké umístění, ostřílí se alespoň ve velkém závodě“¹⁷³.

Na výraznější úspěchy si tedy musel klub zatím počkat, byť již v této době v běhu vynikal atlet Plchot, který dosáhl v místních závodech několika prvenství¹⁷⁴.

Pro atlety, ale také pouhé zájemce o tento sport, byly ihned od počátku činnosti odboru pod SK Baťa pořádány různé přednášky, ukázky praktických cvičení a kurzy pod vedením vynikajících atletů a olympioniků Jandery, Čermáka a Motana¹⁷⁵.

Vedení atletického odboru se odkazovalo na myšlenky Francouze Georgea Heberta, když preferovalo všestrannou sportovní činnost. Odbor se u svých členů snažil rozvíjet tělesné činnosti, jež považoval za užitečné v každém věku: pochod, běh, skok, šplh, vzpírání, vrhání, úpoly a plavání¹⁷⁶. Největších úspěchů dosahovali běžci.

Prvních významnějších vítězství bylo dosaženo v roce 1927, kdy se celkem 22 lehkootletických podniků v blízkém i vzdálenějším okolí účastnilo na 20 zlínských atletů a jeden dorostenec. Deset z nich dokázalo vybojovat medaili, přičemž nejlepším se stal jistý Kovařík, jež vybojoval 3 první, dvě druhé a tři třetí místa.

Zlínští atleti v té době ovládli také okrskový přebor v běhu družstev na pět kilometrů, atlet Míček pak zvítězil v běhu na pět kilometrů na závodní dráze ve Vítkovicích, družstvo Míček, Kovařík a Topiař zvítězilo i v závodě „Napříč Ostravou“¹⁷⁷.

¹⁷² MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 297, i. č. 297, fol. 1. MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 289, i. č. 289, fol. 129, 131, 137.

¹⁷³ Tamtéž, fol. 139.

¹⁷⁴ Tamtéž, fol. 140.

¹⁷⁵ Tamtéž, fol. 140.

¹⁷⁶ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

¹⁷⁷ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 289, i. č. 289, fol. 147. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

Dalších úspěchů bylo dosaženo například v lesním běhu pořádaném SK Moravskou Slavií Brno nebo v Bystřici pod Hostýnem, kde v závodě na 9 500 metrů zvítězil zlínský závodník Topiař a štafetu 4x175 metrů také ovládli závodníci SK Baťa.

V témže roce se baťovští zástupci účastnili pěti národních závodů v Praze, Olomouci, Opavě, Uherském Hradišti a Kyjově¹⁷⁸.

Podobná činnost pokračovala i v následujících letech. Zástupci klubu se pravidelně účastnili většiny okrskových podniků, přespolních běhů nejen na Moravě, ale i v Čechách, a dále také národních závodů po celé republice.

Součástí činnosti byla i meziklubová utkání, nejčastěji s kluby ČSS Olomouc, AS Slovácká Slavia a SSK Vítkovice, která většinou v konečném součtu bodů končila pro zlínský klub vítězně.

Přímo pro zlínské fanoušky pak klub pravidelně pořádal závody o přebor klubu, propagační závody napříč Zlínem, závody v přestávkách fotbalových zápasů, stejně jako handicapové běhy¹⁷⁹.

Zlínští atleti patřili ve velké většině podniků k těm nejlepším zúčastněným závodníkům.

V roce 1928 získali baťovští hoši na 29 atletických mítincích celkem 25 prvních, 28 druhých a 16 třetích cen, přičemž nejlepším klubovým atletem byl Kománek¹⁸⁰.

Největšího úspěchu ale dosáhla sestava Kovařík – Doležal – Král – Schindler, která získala putovní stříbrný pohár za vítězství ve štafetovém běhu 4x100 metrů na národních závodech v Uherském Hradišti.

V okrskovém přeboru se klub umístil na celkovém třetím místě¹⁸¹.

I v nadcházejícím období atleti dosahovali mnohých úspěchů. V roce 1929 bylo opět dosaženo vítězství v závodě „Napříč Ostravou“, stejně tak v roce 1930, kdy sestava Hošek – Polínek – Hruška prvenství obhájila. Z dalších úspěchů lze jmenovat například vítězství mladého atleta Kománka ve skoku dalekém a jeho druhou pozici ve skoku vysokém na Národních závodech Moravské Slavie v Brně. První rekord zaznamenala i vycházející hvězda zlínské atletiky – Bedřicha Hoška. Ten nejenže na dorosteneckém lehkootletickém mistrovství republiky zvítězil v běhu na 800 metrů, ale časem 2' 07" stanovil i nový dorostenecký rekord¹⁸².

¹⁷⁸ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 289, i. č. 289, fol. 143. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

¹⁷⁹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

¹⁸⁰ Soutěžil ve skoku vysokém. Dosáhl 16 prvních, 4 druhých a 4 třetích míst.

¹⁸¹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

¹⁸² MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 297, i. č. 297, fol. 8, 13. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 239.

Během dalšího roku si lehkootletický odbor SK Baťa upevnil pozici nejlepšího oddílu přerovského okrsku¹⁸³.

Vynikl především atlet Hošek, jenž se stal nejenom přeborníkem okrskového přespolního běhu, ale také juniorským celostátním vítězem v běhu na 1500 metrů. Na seniorském mistrovství Československé republiky pak dobyt třetího místa v běhu na 800 metrů. Sestava Hošek – Polínek – Čača navíc na okrskovém mistrovství v přespolním běhu doběhla jako první¹⁸⁴.

Z dalších mnoha úspěchů uvedu pouze vítězství družstva složeného z borců Polínek – Doležal – Čača, které potřetí za sebou doběhlo v závodě „Napříč Ostravou“ na prvním místě, čímž pro svůj klub definitivně získalo stříbrný pohár z tohoto závodu.

Vinou dlouhodobých zranění vrhače Franka a skokana Kománka však atleti dominovali pouze na běžeckých tratích¹⁸⁵.

A očekávání od těchto borců se hned v následujícím roce naplnila. Závodník Franek nenašel přemohitele v rámci okrskového přeboru hned ve třech disciplínách: vrhu koulí, hodu diskem a hodu kladivem. Kománek pak v okrsku dominoval v trojskoku a skoku vysokém. Díky těmto dvěma sportovcům se lehkootletický odbor stal vyrovnanějším, schopným konkurovat i v jiných disciplínách než pouze v běhu.

Na mistrovství ČSR v Brně Kománek dokonale potvrdil svou formu, když získal zlatou medaili za trojskok a svým výkonem dokonce ohrozil starý československý rekord v této disciplíně. Dobře se umístil také atlet Polínek, který doběhl třetí v běhu na 10 000 metrů¹⁸⁶.

3.3.1. Souhrn

V porovnání s činností ostatních odborů SK Baťa bylo uvnitř lehkootletického pěstování zdaleka nejvíce druhů sportovních disciplín, čímž byla členům přinášena možnost zapojit se do závodů ve více sportovních odvětvích. Důraz byl kladen na všestrannost. A i přes to, že největších úspěchů dosáhli běžci – zejména Bedřich Hošek, mezi československou konkurencí dokázal vyniknout například i atlet Kománek, který zvítězil na mistrovství ČSR

¹⁸³ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240.

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 289, i. č. 289, fol. 155. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 241.

v trojskoku. V rámci klubu byly velmi časté propagační závody napříč Zlínem nebo závody o přestávkách fotbalových zápasů.

3.4. Zimní sporty

3.4.1. Lyžování

Dlouhou tradici mělo na Zlínsku lyžování. Údajně se právě na nedalekém lukovském kopci konaly v roce 1893 vůbec první lyžařské závody na československém území. Jejich vítěz, místní lesník Bohumír Schober, získal za odměnu zlaté hodinky. Na zdejším kopci se pak závody opakovaly ještě několik let, od roku 1895 také pro mládež¹⁸⁷.

Válka však pozastavila i tuto činnost. K obnově došlo až pod hlavičkou SK Baťa, kdy byl koncem roku 1926 založen lyžařský odbor¹⁸⁸.

Každou zimní neděli se pořádaly výlety na blízké i vzdálené svahy. Po několika takových výjezdech došlo i na klubovní závody, které se konaly v únoru 1927 na Hutisku: závodníci nad 22 let měli za úkol projet trať dlouhou 12 kilometrů, pod 22 let 8 kilometrů a dámy 5 kilometrů¹⁸⁹.

Kdo se chtěl dozvědět něco víc o teorii, mohl se účastnit mnoha přednášek či promítání filmů, přibližujících lidem blíže jejich oblíbený sport a známá lyžařská střediska. Nechyběla ani starost o začínající lyžaře, pro které byly pořádány všemožné kurzy¹⁹⁰.

Na začátku ledna 1929 se konal první lyžařský propagační závod Zlínem. Na trať dlouhou 10 kilometrů se za četné účasti obecnstva vydalo celkem 20 závodníků¹⁹¹.

Lyže byly dokonce v místním tisku doporučovány jako účinný dopravní prostředek pro pracovníky Baťových továren, kteří bydleli v okolních obcích a denně v zimě podstupovali cestu do práce a z práce pěšky hlubokým sněhem¹⁹².

Zlínští lyžaři se také vypravovali na závody, které pořádala Olomoucká župa svazu lyžařů, do jejíž oblasti Zlín spadal. A již v roce 1929 bylo zaznamenáno prvního významnějšího úspěchu, když slečna Havránková zvítězila v závodě dam v Jeseníkách.

Na ni navázal v listopadu téhož roku lyžař Polínek, který zvítězil s velkým náskokem v přespolním běhu na Radhošti, pořádaném Lyžařským klubem Moravská Ostrava¹⁹³.

SK Baťa dokonce zajistil milovníkům lyžování v roce 1929 vlastní útulnu v Javorníkách, když po jednáních se správou Javornického pasteveckého družstva ve Velkých

¹⁸⁷ Janků, Jindřich: 100 let tělovýchovy...c. d., s. 18, 19.

¹⁸⁸ Původně se jmenoval Odbor zimních sportů, bruslaři a sáňkaři však nejevili zájem o činnost v odboru. Tamtéž, s. 19.

¹⁸⁹ Tamtéž. MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 299, i. č. 299, fol. 306, 307.

¹⁹⁰ Tamtéž.

¹⁹¹ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 299, i. č. 299, fol. 302.

¹⁹² Tamtéž, fol. 297.

¹⁹³ Tamtéž, fol. 291, 298.

Karlovicích bylo klubu vyhověno ve věci propůjčení budovy družstva k úpravě na lyžařskou útulnu. Budova, která ležela přímo u výborného lyžařského terénu „Na kasárně“, pojala až 30 nocležníků¹⁹⁴.

Odbor pořádal pro své členy časté společenské večery, zajistil o třetinu levnější jízdné do okolních lyžařských středisek nebo se zasadil o zřízení téměř dva kilometry dlouhé sáňkařské dráhy na kopci přímo nad Zlínem¹⁹⁵.

Rok 1930 s sebou přinesl první úspěchy budoucích nejlepších zlínských lyžařů Miroslava Hrušky a Františka Zelinky¹⁹⁶.

Posledně jmenovaný hned následujícího roku dobyl největšího dosavadního lyžařského úspěchu SK Baťa. 1. února zvítězil v hlavní závodě na 18 kilometrů, jenž pořádala Beskydská župa Svazu lyžařů ČSR, a hned o sedm dní později také v závodech ve skoku.

Připočteme-li k tomu i další úspěchy zlínských lyžařů, zejména Miroslava Hrušky, můžeme usoudit, že lyžařský odbor SK Baťa patřil v této době k tomu nejlepšímu, co na Moravě bylo. To také potvrzují výsledky z mistrovství ČSR: zlínský oddíl byl jedenáctým nejlepším klubem Československa a druhým nejlepším klubem na Moravě¹⁹⁷.

František Zelinka v běhu a Miroslav Hruška ve skoku a závodu sdruženém pokračovali i v nadcházejícím roce spolu s dalšími nadějnými borci Polínkem, Šíchou či Tesařem v dobrých výkonech, které upevnily postavení zlínského oddílu mezi těmi nejlepšími na Moravě. František Zelinka dokonce reprezentoval Beskydskou župu na závodech v Polsku¹⁹⁸.

3.4.2. Hokej, bruslení, sáňkování

Kromě rekreačních bruslařů, jichž byl ve Zlíně velký počet, jelikož tento sport zde byl velice oblíbený, se stále častěji na ledových plochách proháněli také muži s hokejkami v rukou a pukem na „lopatě“. Netrvalo dlouho a nejrychlejší kolektivní sport měl svůj oddíl i ve Zlíně. Stalo se tak koncem roku 1928.

¹⁹⁴ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 299, i. č. 299, fol. 289, 285.

¹⁹⁵ 1928 – 42 členů, 6 členek a 26 dorostenců; 1930 – 85 členů, 42 dorostenců. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238, 239. MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 299, i. č. 299, fol. 280, 286, 290.

¹⁹⁶ Miroslav Hruška - Mistr župy v závodě III. třídy, František Zelinka – třetí místo v hlavním župním závodě II. třídy, na klubových přeborech L. K. Ostrava zvítězil ve všech soutěžích: 18 km, skok a sdružený závod. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 239.

¹⁹⁷ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240.

¹⁹⁸ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 241.

Po prvních několika oficiálních trénincích se hokejisti odhodlali sehrát svůj první zápas. Za soupeře jim stál zkušenější výběr SK Kroměříž. Ten také během samotného zápasu nenechal nikoho na pochybách, který z týmů má víc „odslouženo.“ Ani nadšení zlínských hochů nedovedlo zabránit porážce 2:7.

Zlínský hokejový tým se stal součástí Československého svazu kanadského hokeje, avšak každoroční pravidelné nepříznivé počasí dovolilo sehrát pouze několik málo přátelských či mistrovských zápasů v rámci mistrovství II. třídy Hanácké župy na místním či kroměřížském kluzišti¹⁹⁹.

Až v roce 1932 zaznamenal hokejový tým svůj první větší úspěch, když po pěti odehraných mistrovských utkáních II. třídy, z nichž získal osm bodů, postoupil do I. třídy mistrovství Hanácké župy²⁰⁰.

Na zdejších ne příliš vysokých kopcích bylo běžné také sáňkování, které bylo přístupné všem obyvatelům Zlína²⁰¹.

3.4.3. Souhrn

Doposud jsme mluvili pouze o letních či halových sportech, lidé však i během zimních měsíců chtěli aktivně využívat svého volného času na čerstvém vzduchu. A pokud počasí přálo, klub SK Baťa nabízel svým členům široké možnosti k takové činnosti. Kromě hokeje, bruslení a sáňkování, které se mohly pěstovat přímo ve Zlíně, byly za výhodných podmínek pořádány výlety do nejbližších pohoří, aby zde mohli lidé lyžovat. Členové klubu měli nejenom zajištěny slevy na jízdné do lyžařských středisek, ale mohli také využít lyžařskou útulnu v Javorníkách.

¹⁹⁹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 239.

²⁰⁰ Tamtéž.

²⁰¹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237, 238.

3.5. Ostatní sporty

3.5.1. Cyklistika

Milovníci bicyklů se založení vlastního oddílu dočkali v březnu roku 1921. Již koncem roku se však odtrhli od oddílu SK Zlín, aby si založili vlastní cyklistický klub, který se jmenoval Český klub cyklistů ve Zlíně²⁰².

Ten nejenže pořádal silniční cyklistické závody, turistické výpravy do okolí, ale také organizoval členské schůze a navazoval styky s obdobnými kluby na Moravě. Od roku 1927 však činnost klubu začala ochabovat, až nakonec roku 1928 samostatná činnost zaniká úplně. Nicméně zlíňští nadšenci tohoto sportu nezůstali dlouho bez záštity. V témže roce totiž došlo ke vzniku Cyklistického odboru SK Baťa Zlín, který se stal součástí Hanácké župy Československé ústřední jednoty velocipedistů²⁰³.

Tím si zlínský cyklistický odbor otevřel bránu ke světlejším zítřkům. Nejenom že se členové účastnili četných domácích i mezinárodních závodů, ale v pozdějších letech byli vybíráni i k reprezentaci Československé republiky²⁰⁴.

Prvního velkého úspěchu dosáhl závodník Slezáček, který dobyl juniorské mistrovství Moravy na trati Olomouc – Brno – Olomouc²⁰⁵.

3.5.2. Šachy

Podle některých zdrojů se zlíňští šachisté scházeli již v roce 1921, to však pouze v neoficiálním kroužku v restauraci Beseda, nynější restauraci Morava²⁰⁶.

Až roku 1925 došlo při schůzi členů kroužku v jejich oblíbeném podniku ke schválení a následnému podání přihlášky do Olomoucké župy Ústřední jednoty československých šachistů, kde vystupovali jako šachový odbor SK Baťa Zlín²⁰⁷.

Již v roce 1927 měl odbor na 50 členů. Pravidelná utkání byla pořádána dvakrát týdně, vždy v úterý a pátek večer. Využívání dvaceti šachovnic bylo pro členy samozřejmostí, kromě toho však mohli využít také vlastní knihovnu s příslušnými publikacemi o tomto odvětví²⁰⁸.

²⁰² MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

²⁰³ Janků, Jindřich: 100 let tělovýchovy...c. d., s. 16. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 241.

²⁰⁴ Janků, Jindřich: 100 let tělovýchovy...c. d., s. 16.

²⁰⁵ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 241.

²⁰⁶ Janků, Jindřich: 100 let tělovýchovy...c. d., s. 16.

²⁰⁷ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 299, i. č. 299, fol. 117.

Sehrávali utkání nejen mezi sebou navzájem v rámci turnajů o přebor klubu, ale také různá meziklubová klání: zejména s šachovými kroužky z Přerova, Holešova a Tovačova, leč většinou s nepříznivými výsledky.²⁰⁹

Prvním úspěchem bylo druhé místo pana Hrubého, resp. třetí místo pana Paučka na šachovém župním turnaji v roce 1928. Ve stejném roce se šachový oddíl SK Baťa účastnil meziklubového turnaje Olomoucké župy a v konkurenci devíti dalších týmů se umístil na čtvrtém místě²¹⁰.

Další léta ubíhala bez výraznějších úspěchů zlínského šachového oddílu, který však v roce 1930 konečně našel pro své členy nové klidnější útočiště přesídlením do zlínského Klubovního domu²¹¹.

V roce 1931 byla pro místní nadšence v novinách Zlín zavedena stálá šachová rubrika²¹².

Na leden 1932 pak ještě dlouho vzpomínalo mnoho zlínských šachistů, jelikož měli jedinečnou možnost zahrát si proti republikovému mistru v šachu, panu Salomonu Flohrovi. Ten sehrál simultánní šachovou partii hned s 32 členy místního šachového odboru. Dobył 28 vítězství, čtyřikrát remizoval a ani jednou neprohrál²¹³.

3.5.3. Motorismus

Motorismus byl do struktury SK Baťa začleněn až v roce 1932.

Jeho rozvoj souvisel také s počátky výroby pneumatik Baťa. Na přelomu let 1931 a 1932 byly dodány první stroje z hannoverské firmy Max Müller, v průběhu jara byly vyrobeny první pneumatiky, které vůbec jako první stihl ještě vyzkoušet sám Tomáš Baťa při cestě do Luhačovic, a už od druhé poloviny roku nejenže započala hromadná výroba pneumatik, ale začali na nich jezdit i první závodníci. A právě různých závodů firma Baťa využívala k propagování svých pneumatik. Pravidelně byly vypisovány odměny vítězům různých motoristických soutěží, kteří jeli na pneumatikách Baťa²¹⁴.

²⁰⁸ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

²⁰⁹ Tamtéž.

²¹⁰ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

²¹¹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 239.

²¹² MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240.

²¹³ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 299, i. č. 299, fol. 100.

²¹⁴ Paměti: Masný, Melichar: Několik pohledů do historie gumárenského oboru v našem městě. Podnikový fond Barum, s. 2-10.

Téměř šokující informací, která však dokládá kvalitu výrobků Baťa, je, že pro IV. Brněnský okruh, což bylo vyvrcholení závodní sezony v republice, firma Baťa dodávala některým závodníkům pneumatiky přímo z provozu, bez jakýchkoliv zvláštních testů²¹⁵. Melichar Masný, muž, jenž byl Tomášem Baťou pověřen sehnat do Zlína první stroje na výrobu pneumatik, ve svých pamětech přitom upozorňuje, že se jednalo o velice riskantní podnik, jelikož sám byl účasten toho, kterak v Anglii byly pneumatiky Dunlop, určené závodníkům, pečlivě vyvažovány, zkoušeny a testovány na zařízeních při 200–300 kilometrové rychlosti. Závody však proběhly bez jediného defektu a dokonce v některých kategoriích zvítězili závodníci na pneumatikách Baťa. Po úspěšném závodě nad okruhem přeletělo letadlo firmy Baťa a rozhazovalo reklamní letáky²¹⁶. Tato příhoda dokumentuje nejenom kvalitu výrobků firmy Baťa, ale také pružné využití sportovního úspěchu a příležitosti k jejich propagaci.

3.5.4. Šerm

Roku 1927 vznikl také kroužek šermu, který zprvu nedosáhl velkého významu. Těch pár jedinců, co jej provozovalo, však usilovně trénovalo a pořádalo při sportovních večírcích různá střetnutí.

Bohužel činnost záhy zanikla a k její obnově došlo až v roce 1931, kdy přibližně 20 převážně mladých hochů opět začalo s pilným tréninkem²¹⁷. O meziklubových kláních, případně dalších soutěžích, nemáme zprávy.

3.5.5. Vodní sporty

Rok 1931 byl rokem zrození oddílu kanoistiky. Ten se stal součástí Československého svazu kanoistů. Zájemci pak v letních měsících pravidelně trénovali na řece Moravě v blízkosti města Otrokovice²¹⁸.

Počátkem roku 1932 bylo rozhodnuto o založení dalšího nového odboru – plaveckého oddílu, který přistoupil k Československému amatérskému plaveckému svazu, čímž bylo

²¹⁵ Závod se konal v roce 1933.

²¹⁶ Paměti: Masný, Melichar: Několik pohledů...c. d., s. 9, 10.

²¹⁷ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237, 240.

²¹⁸ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240.

umožněno zájemcům účastnit se plaveckých závodů. Oblíbeným tréninkovým místem byla také řeka Morava²¹⁹.

3.5.6. Turistika

Založením Klubu českých turistů roku 1926 došlo k potěšení všech zlínských občanů, nadšených do výletů do přírody, výstupů na okolní pohoří a hory, túr po místních či vzdálenějších kopcích. Ihned při založení se do tohoto klubu přihlásilo 70 členů²²⁰. Činnost odboru pokračovala v podobném duchu i v následujících letech.

3.5.7. Souhrn

V této kapitole jsou uvedeny odbory, které buď nedosáhly žádného většího významu, nebo vznikly až v pozdějších letech. I tato sportovní odvětví však dosvědčují široké možnosti, které SK Baťa poskytoval svým členům. Každý mohl provozovat činnost, ke které měl nejbližší a ve které se nejvíce zhlédl.

²¹⁹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240.

²²⁰ Časté bylo pořádání zájezdů na Slovensko. MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 301, i. č. 301, fol. 70. Janků, Jindřich: 100 let tělovýchovy...c. d., s. 17.

4. Další odbory SK Baťa

4.1. Myslivecký odbor

V roce 1928 došlo ke vzniku mysliveckého odboru SK Baťa, který v prvním roce čítal již 45 členů. Ti nejenže pořádali hony a závody ve střelbě hliněných holubů, ale také se snažili učinit z místního prostředí vzorný revír: starali se o zdejší přírodu a na vhodných místech vysazovali bažanty a další zvěř²²¹.

4.2. Zábavní a dramatický odbor

Společným jmenovatelem obou odborů bylo pořádání mnoha kulturních akcí pro zlínské obyvatele: zábavní odbor organizoval karnevaly, slavnosti, bankety nebo taneční hodiny, zatímco dramatický odbor se zaměřoval na ochotnická divadelní představení.

Významnou akcí byla například oslava desetiletého výročí vzniku samostatného Československa v roce 1928. Zúčastnilo se jí několik tisíc lidí²²².

Velmi populární byly i karnevaly, jichž se každoročně účastnil velký počet zamaskovaných milovníků dobré zábavy²²³.

Dramatickému odboru v prvních letech scházely vhodné místnosti pro zkoušky i dobré jeviště pro představení. Využívané prostory byly neakusticky navrženy a navíc zde byla poměrně velká hlučnost. Přesto si přibližně 15 členů odboru každoročně připravilo několik představení, která se těšila oblibě u publika²²⁴.

4.3. Fotoamatérský odbor

Součástí SK Baťa se stal v roce 1931 také fotoamatérský odbor. O tuto činnost byl velký zájem – do odboru hned v prvním roce vstoupilo přes 50 členů.

Členové odboru se snažili fotografovat krásy přírody, zvěře a lidí a zachytit co možná nejzajímavější moment nebo událost. Výsledky práce členstva byly vzájemně posuzovány

²²¹ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

²²² Tamtéž.

²²³ Účast: 1928 – 2 000, 1930 – 3 200, 1931 – 4 000, 1932 – 3 500. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238, 239, 240 a 241.

²²⁴ Každoročně bylo hráno přibližně pět představení. MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

a hodnoceny na společných schůzích. Každoročně byly pořádány výstavy těch nejzajímavějších obrázků²²⁵.

4.4. Souhrn

SK Baťa zaštiťoval i aktivity, které neměly se sportem vůbec nic společného. Jejich činnost nešlo ani ohodnotit pohárem či zlatou medailí, ani se nekonaly žádné meziklubové soutěže. Přesto jejich činnost byla pro kulturní život obyvatel města velice důležitá – nejenom kvůli pořádání různých společenských zábav, plesů a výstav, ale také kvůli zvelebování a ochraně přírody v blízkosti města Zlína.

²²⁵ MZA-PZ, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240.

5. Exkurs

Pro doplnění a celistvý pohled na počátky sportovní a tělovýchovné činnosti ve Zlíně připojuji další informace o zlínské Tělovýchovné jednotě Sokol.

Jak už bylo výše psáno, Sokol vznikl ve Zlíně již roku 1898. Začátek první světové války však s sebou přinesl konec této jednoty. Ihned na jejím začátku narukovalo do armády 75 zlínských Sokolů. Nekonaly se valné hromady, nebylo voleno představenstvo, nebyly vybírány poplatky, nekonala se veřejná cvičení, padly také jakékoliv naděje na realizaci výstavby sokolovny²²⁶.

I přes výslovný zákaz rakouských úřadů však měli zlínské Sokolové dostatek kuráže na to, aby vědomě uspořádali velice riskantní podnik ve chvíli, kdy cítili, že osvobození se blíží. 18. prosince 1917 ve Zlíně zorganizovali župní slet Sokola. Tento čin dosáhl ohlasu nejen u místních obyvatel, ale také v zahraničí. Dokonce list Frankfurter Zeitung se pozastavoval nad tolerancí státní moci vůči tomuto činu.

Nicméně tato aktivita nenašla pochopení u všech zlínských občanů. Školní rada v následujícím roce vypověděla Sokoly ze školní tělocvičny, čímž náhle ztratili svůj „domov.“ V tomto těžkém čase však zasáhla firma Baťa a dala vystavět na firemním pozemku dřevěnou boudu jako provizorní tělocvičnu pro až 80 cvičenců²²⁷.

Není jistě bez zajímavosti, že čestným členem zlínské jednoty byl jmenován také český spisovatel Alois Jirásek, který za tuto poctu poděkoval vlastnoručně psaným dopisem ze 12. prosince 1918²²⁸.

Po skončení války zaznamenal Sokol obrovský příliv nových členů. V roce 1919 bylo v jednotě evidováno 400 mužů, 470 žen a 380 dorostenců.

Jednota se o rok později také konečně dočkala položení základního kamene stavby jejich vlastní nové sokolovny. Stalo se tak přesně 1. srpna 1920. V témže roce začal s výstavbou vlastní tělocvičny také zlínský Orel.

A než se člověk nadál, vyrostla za přispění neutuchajícího nadšení místních obyvatel a zejména Sokolů krásná nová budova, v níž se nacházel nejenom parket 24x16 metrů, ale také hostinská místnost, byt pro domovníka, šatny, sprchy, klubová místnost a knihovna²²⁹.

²²⁶ Janků, Jindřich: 100 let tělovýchovy...c. d., s. 12.

²²⁷ Tamtéž, s. 13.

²²⁸ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 301, i. č. 301, fol. 27.

²²⁹ Janků, Jindřich: 100 let tělovýchovy...c. d., s. 13-15.

Zcela jistě nejvýznamnějším zlínským Sokolem dvacátých let byl Ladislav Vácha. Tento mladý muž je zapsán zlatým písmem nejen mezi nejlepšími sportovci zlínské historie, ale také mezi nejvýznamnějšími sportovci meziválečného Československa. Úspěšně se účastnil dvou olympijských her: v Paříži roku 1924 a v Amsterdamu roku 1928. Na prvních získal ve dvou disciplínách, šplhu a cvičení na kruzích, bronzové medaile. O čtyři roky později dosáhl v Nizozemí mety nejvyšší: zlaté medaile za cvičení na bradlech. A když k tomu připočteme dvě stříbrné medaile za cvičení na kruzích a za druhé místo reprezentace ČSR v soutěži družstev v gymnastice, výše uvedené superlativy si tento muž zcela jistě zaslouží. Jako zástupce České obce sokolské se dokonce účastnil sletu Sokolů v americkém Chicagu²³⁰. Dnes je po něm ve Zlíně pojmenována jedna ulice a olympionik je pochován na místním hřbitově ve Zlíně-Loukách.

Velkým počinem zlínského Sokola bylo uspořádání prvního ročníku svého času největšího československého turnaje v házené v září 1930. Účastnilo se ho 27 mužstev z celé Moravy a Slezska²³¹.

IX. všesokolského sletu v Praze v roce 1932 se účastnilo přes dvě sta zlínských Sokolů: celkem 120 mužů, 61 žen, 17 dorostenců a 20 dorostenek²³².

Na tomto místě se zmíním ještě o jedné obdobné organizaci působící ve Zlíně, která se snažila o tělesný růst a rozvoj, o různá cvičení nejen fyzického rázu, ale také rázu morálního. I přes podobnost těchto základních principů se nikdy s výše uvedenými jednotami nespojila, pakliže se s nimi rozcházela v rovině ideologické. Jde o Federaci dělnických tělocvičných jednot.

Vznikla v průběhu roku 1921 v důsledku odpoutání se od Dělnické tělocvičné jednoty. Tento krok byl vyjádřením nesouhlasu s politikou strany sociálně demokratické a naopak byl vyjádřením podpory nově vzniklé Komunistické strany Československa²³³.

Zatímco Sokolové se účastnili všesokolských sletů, socialističtí cvičenci pořádali spartakiády. Tou první byla tzv. Maninská spartakiáda v Praze hned v roce založení Federace dělnických tělocvičných jednot, kde cvičilo 80 Zlíňanů²³⁴.

Členové zlínské větve federace se až do roku 1924 dělili o již zmiňovanou školní halu s dalšími tělovýchovnými kroužky a jednotami. V uvedeném roce jim ale školní rada ji

²³⁰ Janků, Jindřich: 100 let tělovýchovy...c. d., s. 18. MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 302, i. č. 302, fol. 147.

²³¹ MZA-PZ, fond Baťa, II/8, e. č. 301, i. č. 301, fol. 39.

²³² Janků, Jindřich: 100 let tělovýchovy...c. d., s. 21.

²³³ *Z historie proletářské tělovýchovy na Gottwaldovsku.* s. 3

²³⁴ Tamtéž, s. 7.

zakázala užívat, což bylo chápáno jako Baťův kapitalistický tah namířený proti dělnické jednotě. Nastalou absenci cvičebního místa vyřešil pronájem sálu na náměstí²³⁵.

Federace dělnických tělocvičných jednot zpřístupňovala svým členům nejenom pohybové a taneční vystoupení, ale také šerm a další sportovní odvětví²³⁶.

²³⁵ *Z historie proletářské tělovýchovy na Gottwaldovsku*, s. 7

²³⁶ Tamtéž.

Závěr

Předmětem zájmu této studie byla sportovní činnost zlínských obyvatel mezi dobou jejich úplných počátků a dobou, kdy se město mohlo chlubit jedním z největších sportovních klubů v republice. Na ten byl v této práci kladen největší důraz.

Roku 1898 vznikla Tělovýchovná jednota Sokol, na níž navázal až po dlouhých dvanácti letech Sportovní klub Zlín. A i přes to, že SK Zlín vznikl v době, kdy sportovní a tělovýchovná činnost ve všech větších městech v okolí existovala již delší dobu, během následujících dvaceti let došlo k jeho přerodu, pro který bychom jen těžko hledali obdoby.

Důvody lze spatřovat především v zájmu firmy Baťa o zdravý životní styl svých zaměstnanců, do kterého nepopíratelně patří i sportovní činnost. To rozhodlo o intervenci podniku v SK Zlín. Klub tím získal nejenom materiální podporu, ale také ideologický základ, čímž byl nastartován proces, na jehož konci stál SK Baťa – jeden z největších klubů v republice své doby.

Prvním velkým přínosem firmy Baťa byla materiální a finanční pomoc a podpora klubu. Jeho členové mohli využívat dostatek moderních hřišť, hal a sportovišť, dresů a dalšího vybavení. Kromě toho byly pořádány mnohé výjezdy zlínských sportovců do českých a zahraničních měst kvůli měření sil s tamními družstvy a klub poskytoval svým členům mnohé výhody – například slevy na jízdné do lyžařských středisek, klubovou útulnu v Javorníkách apod.

SK Baťa byl podnikem obohacen i v rovině ideologické. Byl propagován ideál sportovce, který cvičil a sportoval pro zábavu, nikoliv pro finanční zisk. Každý aktivní člen klubu měl sport provozovat ve svém osobním volnu, po práci a to pouze pro dobré a zdravé odreagování a zvýšení tělesné kondice, nikoliv pro úplatu nebo pro slávu. Nadšení zlínských sportovců bylo dáváno za vzor v tisku po celé republice.

Kromě toho se mohl SK Baťa pyšnit i vynikajícími sportovci, kteří jej důstojně reprezentovali jak na poli domácím, tak mezinárodním. V průběhu dvacátých let ve Zlíně vyrostla výborná generace fotbalistů, rohovníků nebo atletů. A ti všichni kolem sebe soustředili velkou pozornost veřejnosti. Za tímto pomyslným trojlístkem nejoblíbenějších sportů následují další, které si vybuďovaly pevné místo mezi zlínskými obyvateli a členy klubu: tenis, cyklistika, zimní sporty apod.

Jelikož slovo Baťa bylo známé na každém světovém kontinentu a mnohdy se stalo synonymem celého Československa, již jen pouhé jméno SK Baťa přitahovalo pozornost slavných českých i zahraničních klubů. Ty byly díky tomu ochotnější a přístupnější naslouchat návrhům k zájezdům do Zlína a k sehrání přátelských utkání s místními sportovci.

Ani o zahraniční návštěvy nebyla nouze, což bylo atraktivní nejenom pro samotné sportovce či obyvatele města, ale také pro lidi z dalekého okolí, kteří se sem sjížděli za dobrou zábavou.

Obecně lze říci, že během dvacátých a počátku třicátých let se Zlín stal vzácným případem symbiózy několika činitelů navzájem – sportu, města a sponzora. *„Sportovec získal velmi dobře placenou a jistou práci, klub získal do svých řad vynikajícího sportovce a továrna si na základě jeho úspěchů upevňovala své jméno a povědomí v řadách veřejnosti²³⁷.“*

SK Baťa se do roku 1932 stal klubem v tom nejširším pojetí, který již ve svých počátcích pronikl do celostátního sportovního dění. Na výsledky této práce navazují generace sportovců až do dnešní doby. Ne tedy náhodou je dnes Zlín jedním z nejsportovnějších měst České republiky.

²³⁷ Viz. str. 20 této práce.

Anotace

První sportovní kroužky vznikaly ve Zlíně již před první světovou válkou. Ta však jakékoliv formování sportovních oddílů ve Zlíně na několik let zastavila.

Až v roce 1919 vznikl Sportovní klub Zlín, který se nejdříve zaměřoval výhradně na kopanou. V následujících letech začal zaštiťovat i další sportovní odvětví.

Počátky však byly hodně obtížné. Všechny členy trápila neustálá finanční tíseň klubu, nezájem diváků, nedostatečné množství vybavení a prostorů pro sportování.

Spásou bylo až rozhodnutí vedení největšího podniku ve městě – firmy Baťa, že zlínský sportovní klub bude podporovat.

Brzy vzniká moderní sportovní areál. Součástí byla nejenom hrací plocha pro kopanou a házenou, ale vyrostlo zde také několik tenisových dvorců, atletická a cyklistická dráha, dokonce také velká skleněná tribuna pro diváky. Posléze dochází k výstavbě dalších sportovišť.

Popularita klubu se zvýšila a lidé do něj začali v hojném počtu vstupovat. Finanční těžkosti již nehrozily, dostatek načiní a hracích ploch se pozitivně projevil ve zvýšené činnosti jednotlivých odborů, jejichž počet do konce roku 1931 vzrostl na 19.

Nejpopulárnějším sportem byla mezi fanoušky kopaná, následovaná boxem, atletikou, cyklistikou, lyžováním a dalšími odvětvími.

Mimo tradiční hojně navštěvované zápasy a závody zlínských sportovců byly pořádány další akce, které byly vyhlášené v širokém okolí. Velkého ohlasu dosáhly každoroční zlínské karnevaly.

A klub se ve své činnosti neomezoval pouze na zápolení s moravskými družstvy, ale zval k přátelským utkáním zástupce nejslavnějších klubů meziválečného Československa, z nichž jmenujme alespoň ty nejznámější – AC Sparta Praha a SK Slavii Praha. Když k tomu připočteme návštěvy nejlepších sportovců nebo týmů z Německa, Rakouska, Maďarska či Švédska, musíme uznat, že SK Baťa si pro své fanoušky každým rokem připravoval neobyčejnou podívanou.

Je podstatné upozornit také na fakt, že klub výhradně upřednostňoval pěstování amatérského sportu před profesionálním. Ideálem byl podle baťovské filozofie sportovec, který se sportu věnuje pouze pro zábavu, nikoliv kvůli peněžnímu prospěchu.

Firma Baťa byla pozorná vůči svým zaměstnancům. Kromě mnoha výhod, které jim poskytovala, se také starala o jejich zdravý životní styl. A to byl také hlavní důvod, proč bylo rozhodnuto o podpoře Sportovního klubu Baťa, Zlín.

Summary

The first sports clubs arose in Zlín before World War I. Unfortunately, the war stopped creating and forming new sports activities for several years.

Nevertheless, year 1919 brought the breakthrough – the Sports Club Zlín was established. This association initially aimed at football, although in the following years it took over and formally shielded further sports fields.

The real beginning was rather uneasy. All of the members were threatened by continual financial tension of the club, the distrust and the lack of interest of the spectators, insufficient equipment, facilities and grounds for practising sports.

Fortunately, the salvation came with the decision of the management of the most influential firm in the city – Baťa's company which began to support and financially backed it up.

As a result a modern sports area was constructed.

Its components included football and basketball pitch, several tennis courts were installed, athletics and cycling tracks were implemented and above all a huge glass sports stand was erected for all of the spectators. Plus more and more new arts amenities originated.

Popularity of the club increased and sports people entered it in large numbers. The financial difficulties did not threaten any more, sufficient quantity of the facilities and sports grounds resulted in rising activity of individual trade unions, the number of which rocketed by the end of 1931 to 19.

The most popular sport among the fans was football, followed by boxing, athletics, cycling, skiing and other branches.

Besides traditionally well attended matches and races of the Zlín sportsmen other events were held and organised for the whole region. Great respect achieved annual Zlín carnivals.

The Club was not limited in its activities only for competing with Moravian teams, but majority of the renowned clubs of Czechoslovakia in inter-war period were invited to the matches-among the best known and most famous let us name A.C. Sparta Praha and S.K. Slavia Praha. Moreover, we have to add the participation of the top sportsmen and teams from Germany, Austria, Hungary or Sweden and we undoubtedly have to come to the conclusion that S.K. Baťa was able to prepare extraordinary surprise for the audience.

What is the real fact, I would like to focus on, is that the club exclusively preferred practising amateur sport to the professional one. The ideal sportsman according to Baťa's philosophy was the man who made an afford for fun, not for financial benefit.

The Bat'a's company treated employees in a remarkable way. Besides a lot of advantages provided to them, their healthy life style was also looked after.

Consequently this was the main reason why the decision to support the Sports Club was accepted.

Prameny, zdroje, literatura

Literatura:

Houška, Vítězslav: *Věčná Slavia*. Praha, Olympia 1992, 367 s.

Janků, Jindřich: *100 let tělovýchovy a sportu ve Zlíně 1897–1997*. Zlín, PcM – studio 1997, 112 s.

Lehár, Bohumil: *Dějiny Baťova koncernu (1894–1945)*. Praha, SNPL 1960, 298 s.

Lichner, I. a kol.: *Tenisia. Československý tenis a svět*. Bratislava, Šport 1990, 317 s.

Musil, J. – Pavlík, J. – Sobotka, V.: *Systematický přehled a stručný nástin historie sportovních odvětví*. Brno, Masarykova Univerzita 1997, 96 s.

Ninger, Michal – Koliš, Jiří: *Český sport 1862–1914*. Kladno, Nezávislý novinář 2003, 303 s.

Novotný, František: *Stručný přehled dějin tělesné výchovy a sportu*. Ústí nad Labem, Univerzita J. A. Purkyně 2006, 94 s.

Pagáč, Jaroslav: *Tomáš Baťa a 30 let jeho podnikatelské práce*. Praha, Sfinx 1926, 328 s.

Pešta, J. – Sekanina, P.: *TJ Sparta ČKD Praha 1893–1983. Almanach k 90. výročí*. Praha, Panorama 1983, 209 s.

Pokluda, Zdeněk: *Sedm století zlínských dějin*. Zlín, Nadace Tomáše Bati 2006, 174 s.

Pokluda, Zdeněk: *Ze Zlína do světa – příběh Tomáše Bati*. Zlín, Nadace Tomáše Bati 2004, 63 s.

Pokluda, Zdeněk: *Zlín*. Praha, Paseka, 2008, 103 s.

Pokluda, Z. – Hornáková, L. – Novák, P.: *Zlín – město v zahradách*. Zlín, Statutární město Zlín 2003, 42 s.

Rokosová, Blanka: *90 let Českého tenisového svazu*. Praha, ČTS marketing 1996, 95 s.

Staša, Eduard: *Kapitolky ze starého Zlína*. Zlín, Muzeum jihovýchodní Moravy 1991, 76 s.

Ševeček Ondřej: *Zrození Baťovy průmyslové metropole. Továrna, městský prostor a společnost ve Zlíně v letech 1900–1938*. Ostrava, Ostravská univerzita 2009, 412 s.

Vaňhara, Josef: *Příběh jednoho muže a jednoho města*. Zlín, Odbor školství a kultury Úřadu města Zlína 1994, 352 s.

Z historie proletářské tělovýchovy na Gottwaldovsku. Gottwaldov, Výchovně propagační komise Okresního výboru ČSTV 1961, 16 s.

Pramenná základna:

a) Tištěné prameny

Výroční zpráva SK Baťa za rok 1927 a léta předcházející. Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 237.

Ročenka sportovního klubu SK Baťa. 1928. Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 238.

Výroční zpráva SK Baťa. 1930. Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 239.

Výroční zpráva SK Baťa. 1931. Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 240.

Výroční zpráva SK Baťa. 1932. Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 241.

Výroční zpráva SK Baťa. 1934. Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, II/6, e. č. 1290, i. č. 243.

Ročenka Baťa. 1940. Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, II/6, e. č. 1277, i. č. 64.

b) Novinové zdroje

Výstřižková služba. Sport a tělovýchova. SK Baťa všeobecně – společenská a kulturní činnost. Sportovní organizace ve Zlíně, různá sportovní ústředí a župy. Fotbal. 1922–1945. Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, II/8, e. č. 286, i. č. 286.

Výstřižková služba. Sport a tělovýchova. Fotbal. 1922–1945. Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, II/8, e. č. 287, i. č. 287.

Výstřižková služba. Sport a tělovýchova. Lehká atletika. 1922–1945. Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, II/8, e. č. 289, i. č. 289.

Výstřižková služba. Sport a tělovýchova. Box. Tenis. Hokej, zimní sporty. Těžká atletika. Šachy. 1922–1945. Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, II/8, e. č. 290, i. č. 290.

Výstřižková služba. Sport a tělovýchova. Plavání, veslaření. Ostatní sporty a sportovní podniky. 1922–1945. Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, II/8, e. č. 291, i. č. 291.

Výstřižková služba. Sport a tělovýchova. Fotbal. SK Baťa v lize. Lehká atletika. 1922–1945. Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, II/8, e. č. 297, i. č. 297.

Výstřižková služba. Sport a tělovýchova. Box. 1922–1945. Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, II/8, e. č. 298, i. č. 298.

Výstřižková služba. Sport a tělovýchova. Tenis. Hokej, zimní sporty. Těžká atletika. Šachy. Plavání, veslaření. 1922–1945. Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, II/8, e. č. 299, i. č. 299.

Výstřižková služba. Sport a tělovýchova. Ostatní sporty a sportovní podniky. 1922–1945. Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, II/8, e. č. 300, i. č. 300.

Výstřižková služba. Sport a tělovýchova. Ostatní sporty a sportovní podniky. Jiné zlínské sportovní kluby: sportovní, turistické. 1922–1945. Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, II/8, e. č. 301, i. č. 301.

Výstřižková služba. Sport a tělovýchova. Jiné zlínské sportovní kluby: Sokol, skauting, ostatní. Významní zlínské sportovci a příznivci sportu. Baťovy sportovní ceny. 1922–1945. Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, II/8, e. č. 302, i. č. 302.

Výstřižková služba. Stavební činnost – stavba sportovní hřišť a budov, koupališť a lázní. 1922–1945. Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, II/8, e. č. 131, i. č. 131.

Zlín. 1932. Ročník II., číslo 27. Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, Baťa II/7, e. č. 1912, i. č. 28.

c) Dokumenty

Moravský zemský archiv Brno, pracoviště Zlín, fond Baťa, I/3, e. č. 33, i. č. 57.

Státní okresní archiv Zlín, fond Okresní úřad Zlín, Sokol, e. č. 757, i. č. 1133.

Státní okresní archiv Zlín, fond Okresní úřad Zlín, SK Baťa, e. č. 756, i. č. 1133.

d) Paměti

Masný, Melichar: *Několik pohledů do historie gumárenského oboru v našem městě*. Strojopis, redakce podnikových novin Barum OTISK, počátek 50. let 20. stol., 15 s.